

Intro

1

Nieuw in de buurt

Jan Van Rijswijcklaan 1

Restaurant Jan

Wat u kunt verwachten in deze editie:

Inge, onze buurtcoach verzamelde de plannen en activiteiten voor de komende maanden.

De novemberlezing van Frank Mahieu.

Alex Elaut onze buur en stadsgids presenteert het tweede deel van de geschiedenis van het prachtige domein Hof van plaisantie La Sirène in de Prins Albertlei, resultaat van verdere archief opzoeken.

Luc Damen weidt uit over de kunstschilder Karel Ooms en doet een oproep.

Van de woeste baren in het ruime sop, nu in rustiger vaarwater. Ontmoet onze buur Jos de zeekapitein.

Historiek van straatnamen – Frank Mahieu

Een interessante galerie, Jan Van Rijswijcklaan 112

In ons park

Voor het Kernteam

NELLY BONGERS

Inhoud

Intro	1
Inhoud	2
Activiteiten Buurtkring Hertoghe	3
Frank's novemberlezing.....	4
Nieuws van de buurtcoach	11
Historiek van de straatnamen in onze buurt.....	13
Herinneringen van en door onze buur Jos Een zeemanskind	13
Onze burens	21
Geschiedenis van de buurt – Alex Elaut	22
Frieda Van hak naar tak	43
In ons park.....	44
Fotohoek.....	44
In de buurt – de Singel – Love ² Arts.....	46
In de buurt – Kunst in het Provinciehuis.....	46
In de buurt – Markgrave – Brederode	46
In de buurt - Harmoniewijk.....	47
Karel Droomstraat.....	48

Activiteiten Buurtkring Hertoghe

Warme Winterdrink

zondag 25 januari om 14 uur in Domein Hertoghe

Kernteam Buurtkring Hertoghe wenst u een schitterend, hoopvol nieuw jaar!!!
Om 2026 goed in te zetten nodigen we je uit voor een

Warme Winterdrink op zondag 25 januari van 14u00 tot 17u00
in ons buurtpark Domein Hertoghe

Met muziek van **Musicdream Dixie - Jazz- & Streetband**
een warm of koud drankje, een hapje en veel inspirerende ontmoetingen

Tot dan, en breng zeker je burens mee!!!
Kristin, Berthy, Nelly, Monique, Frank, Annemie, Christina, Alex, Lea, Ria & Inge

Met steun van district Antwerpen en Nottebohm Wz

Buurtconcert 18+ Band

vrijdag 13 februari om 20u00 uur in Café Biart

Kernteam Buurtkring Hertoghe nodigt u uit voor een

Buurtconcert met 18+ Band
vrijdag 13 februari om 20u00 (deuren 19u30)
in Café Biart (Nottebohm Wz, Biartstraat 2)
Een fijn concert met aansluitend een drankje en hapje en veel inspirerende ontmoetingen.

Tot dan, en breng zeker je burens mee!!!
Kristin, Berthy, Nelly, Monique, Frank, Annemie, Lea, Christina, Ria & Inge

Met steun van district Antwerpen en Nottebohm Wz

Bezoek aan de Opera

met blik achter de schermen

zaterdag 7 maart om 11 uur

in de Opera

Het gegidst bezoek van ongeveer anderhalf uur en goed om weten is dat er ook wel wat trappen in het gebouw zijn.

Wil jij erbij zijn? Schrijf dan snel in want het aantal bezoekers is beperkt tot 20.

Inschrijven kan via mail naar inge.melis@nottebohm.be. Je schrijft dan tevens € 10,00 per persoon inschrijvingsgeld over op rekening van **Kristin van Orshaegen, BE79 7390 2137 2333** met vermelding "opera + naam en aantal personen".

Aquarellen met Frank

27 januari, 6 en 20 februari, 6 en 20 maart, 3 en 17 april
telkens om 15u00 in “de ceder”
Nottebohm Wzc

Handwerkclub

elke dinsdag om 15u00
in “de Brabozaal”
Nottebohm Wzc

4

Koffie Hertoghe

30 januari, 27 februari, 27 maart, 24 april
telkens om 15u00 in “Café Biart” Nottebohm Wzc

ZET DEZE VOLGENDE ACTIVITEIT ALVAST IN JE AGENDA
zondag 21 juni – zomerdrink in Domein Hertoghe

Frank's novemberlezing

Er werd naar uitgekeken.

Wie vroeg komt heeft een plaats op de eerste rij.

Frank:

“Het is weeral de vierde keer dat we afspreken voor de novemberlezing. Voor mij telkens een boeiende en leerrijke ervaring. Nadenken over een onderwerp, opzoeken, noteren, in een definitieve vorm gieten. Maar het is weer gelukt.”

En of het gelukt is. Het half uurtje waar Frank dacht mee weg te komen werd gemakkelijk meer dan een paar uurtjes. Hij nam het gezelschap mee op een fictieve reis door een week in November 1955. Als 5-jarig jongetje maakte hij de rituelen in een typisch huishouden, de schooljaren en winkelen met de bomma, familiebezoek op zondag... bewust mee. Voor de ogen van het aandachtig publiek kwamen *tableaux vivants* tot leven.

“Met de bomma gaan winkelen, altijd avontuur. Ze woonde in de Markgravestraat, een straatje tussen Lange Nieuwstraat en Kipdorp. Om naar de Meir en omgeving te gaan, gingen we altijd door de Handelsbeurs, dat was toen gewoon open voor het grote publiek. Iedereen kent de mooie vierkante binnenruimte, met de zuilengalerij errond. Wel, mijn bomma beweerde dat als je twee zuilen met hetzelfde motief kon vinden, dan mocht je naar de burgemeester gaan en dan kreeg je al wat je vroeg. Mijn broer en ik hebben ons zot gezocht maar natuurlijk nooit gevonden.”

Frank's geanimeerde voordracht werd regelmatig door enthousiaste participatie onderbroken.

Voor de ouderen in de groep kwam het verleden met rasse schreden terug.

**JAJA,
OH JA,
...DAT WAS...**

Frank:

“Bij de slager kregen we altijd een vleseke. Tot mijn groot plezier is dat bij mijn huidige slager nog altijd het geval. Een paar winkels die ik me nog herinner:

- in de gaanderij van de Huidenvettersstraat: charcuterie Duck, Saillart
- bakkerij Goossens - viswinkel Van Bladel
- koffiewinkel Breughel in de Korte Gasthuisstraat
- Cuperus: eerst in het Torengedebouw, daarna op de Schoenmarkt; achteraan kon je ook een koffie drinken, aan hoge tafeltjes.
- Ik herinner me ook nog de koffiemolen op de toog met twee grote vliegwielen. En het negerke op de plank vooraan de toog, waar je een centje voor de missie in kon steken.
- Op de Meir: de winkel van Trois Suisses. Langs de muren rekken vol wol met namen zoals ‘Solarie, Solariette, Suisanil’. Als de nieuwe cataloog uitkwam, mochten wij de oude hebben. We prutsten de staaltjes met wol eruit, om mee te spelen. Ik weet begot niet wat we daarmee deden.

Nog een souvenir in verband met de Trois Suisses. Mijn moeder, grootmoeder, tantes, iedereen was altijd wel aan een brei bezig. Op de priemen werd een plastic bescherming met elastiek gezet en het breiwerk in wording werd opgeborgen in een lange breitas. Als er voor een van ons een pullover werd gebreid, dan kon je er zeker van zijn dat je moest passen en dan stond je daar met je armen open. Weet je nog dat puls die aan de ellebogen versleten waren, werden uitgetrokken. De wol werd in strengen gewassen, dan terug in bollen

gedraaid. We mochten dan de wol ‘ophouden’. Soms werd er van twee kleuren wol een gespikkelde pull gebreid.”

- Op de hoek van de Schoenmarkt en de Geefsstraat was een chique kledingzaak ‘Les galeries Nationales’. Helemaal in de stijl van ‘Are you being served’. Ik herinner mij nog goed dat we een winterjas kregen in Prince de Gales, met een kraagje in peau de pêche en op de rug een martingalleke.
- nog een paar verdwenen winkels: Maroquinerie Carlier, Union des Drappiers, La Ménagère, Smith and Son, Ravenna, De Backer, 00Van Meel, Tilquin, Mathot Vanoffelen en *last but not least* Dupont Foudrigniers; daar heeft Lea gewerkt trouwens (3de foto beneden).
- Mathot Vanhoffelen was de eerste winkel waar je een huwelijkslijst kon opmaken.
- er staat me ook nog iets voor van catalogen, rond de kerst.

- In wat nu “de Wilde Zee” heet, herinner ik mij nog een kruidenierszaak (Wiegstraat) en die werd ‘den dief’ genoemd omdat hij de prijs aanpaste *à la tête du client*. Er was ook een klein winkeltje dat - zover ik mij herinner - enkel garnaal verkocht. Er zat altijd een oudere vrouw garnaal te pellen. Er was ook een klein Italiaans winkeltje dat huisgemaakte tomatenpuree in glazen potjes verkocht. En natuurlijk Van Bladel, de viswinkel op de hoek van Wiegstraat en Schrijnwerkersstraat. Naast Van Bladel was een winkel van wild en gevogelte maar ik weet niet meer hoe die heette.

De grootwarenhuizen:

- Natuurlijk de Grand Bazar: met de tearoom (ijsje in een zilveren bekertje) en later Teuns Hoekje.
- Sarma: Société Anonyme de Revente/redemption de matériaux avariés
- Nopri
- Vaxelaire (hoek Nationalestraat en Groenplaats)
- Innovation.

Nog een paar souvenirs uit de Grand Bazar:

- de tearoom
- de sinterklaas op de bovenste verdieping: lange tunnel, de klakkerkes
- op de schoenenafdeling een röntgen-machine om te zien of je schoenen pasten
- in de Beddenstraat de aparte ingang voor de viswinkel
- in de kelder de voorloper van Brico.”

IK HEB NOG GEWETEN...

IK HERINNER MIJ...

Frank ging onvermoeid verder en zijn publiek volgde het zeer aandachtig, met veel onderbrekingen.

Frank:

“Eten en drinken

Tegenwoordig kan je zowat overal iets eten of drinken. In de jaren '50 was ook dat helemaal anders. Bestellen aan de toog - tegenwoordig zelfs intikken op een scherm - plateau krijgen en gaan zitten. Niks van dat alles indertijd. Voor zover ik weet, was de Norge, op de Meirbrug, de eerste zelfbedieningszaak. Dat is waar nu de winkel van Telenet is. Ik vond het geweldig dat je daar gekookte zalm kon eten. Op de Meir herinner ik mij 'Mendy's', zo ongeveer over de Wapper. Je ging binnen naast Princess, door een lange gang. De zaakvoerster, madame Mendel, vandaar de naam, stond er altijd in de zaak en had ALLES gezien. Ik at er voor de eerste keer een club sandwich en daar kreeg je chips bij. Later is die verhuisd naar de Meir Square, tussen de Meir en de Huidenvettersstraat. Die galerie is ondertussen ook al verdwenen. Was daar ook de platenzaak

'Opus 1' niet?

Er zijn zeker nog gerenommeerde eetgelegenheden, die we min of meer vergeten zijn. Ik weet nog dat we bij speciale gelegenheden gingen eten in de Norge. Dat was op de eerste verdieping, Meirbrug, waar nu de kantoren van Telenet zijn. Helemaal nieuw voor die tijd was het feit dat het een self-service was en dat je onbeperkt kon bijhalen. Ik at er de eerste keer zalm, in zijn geheel gekookt, met sauce Vincent.

Op de Keyserlei hing er aan een of ander restaurant een volledig hert leeg te bloeden. Was het Hulstkamp, Taverne Marcel, Café de la Paix. Ik weet ook nog dat er ergens in de etalage een volledige varkenskop lag, met in zijn mond een appel. En met aan de Keyserlei te denken, herinner ik me ook dat er soms een fotograaf stond om je te fotograferen. Weet helemaal niet meer waar je die foto dan kon gaan afhalen. Maar ik weet wel dat er eentje van mij is, aan de hand van mijn bomma. En die ging principieel de deur niet uit zonder hoed of handschoenen.

Als ik met mijn bompa in de stad was, ging die gewoonlijk een Urquell drinken in café Aquerlin, op de hoek van de Meir en de Twaalfmaandenstraat. Dat brengt ons dan naadloos bij het thuis eten. Da's in de loop der jaren ook flink veranderd hè. In de jaren '50 ging er nooit niets verloren; duidelijk een overblijfsel van de oorlogsjaren. Oud brood = broodpudding; overschot van macaroni = verwerkt in chocoladepudding; overschot van vis = opgelegd in 't zuur; overschot van puree = gebakken in koekskes op een boterham met hespenworst.

Bewaartechnieken:

zelf confituur maken:

- kweeperen die een hele nacht moesten uitlekken
- rode bessen die in een metalen molentje werden uitgeperst

- voor het afdekken gebruikten we velletjes in celofaan, die je voorzichtig nat moest maken en dan strak trekken over de potten, en dan vastgemaakt met een elastiekje

zelf wekken:

- in de zomer kocht mijn moeder 'soepkes' op de markt en dat werd geweekt voor in de winter
- nog een molentje: voor snijbonen
- op de kleerkast lag bruin papier waarop appels en peren werden bewaard
- boerenjongens opgelegd in alcohol
- zelf advocaat maken, die was altijd te dik en kwam met moeite uit de fles
- zelf citroenjenever maken met de schil van citroen

8

Feestelijk eten bij de bomma:

- ossentong in Madeirasaus
- tête de veau en tortue
- kalfsrol met hersensaus
- pudding in een bruine porseleinen schaal in de vorm van een vis
- pudding met rozijnen
- kroketten met de Mille Croquette
- als avondeten: assiette anglaise: perzik met tonijn,
- américain, gevulde hardgekookte eieren, asperges uit blik met een schelleke hesp
- zelfgemaakte advocaat

Als we gedaan hadden met eten vroegen we of we van tafel mochten. Ja, maar eerst 'het mandje' op tafel zetten. Dat was een mandje met alle soorten sigaretten voor mijn ouders, voor de tantes en de nonkels. Ook de chique tafelaansteker van Ronson, de kleine asbakskes met het sterrenbeeld erop."

Iemand toonde een koffiepot. Hierdoor kwamen herinneringen terug aan het reilen en zeilen in een vijftiger-jaren-huishouden. De kachel brandde alleen in de huiskamer. De pot die erop stond kreeg een paar scheppen koffie (zonder filter) en daarop water, koffie klaar. Het was alleszins geen 'klare' koffie want de toegevoegde Buisman werd gebruikt om koffie pittiger en donkerder te maken, zodat men met minder koffie toe kon en de smaak versterkte. De aandachtige toehoorder had al snel in de gaten dat het hier ging over Nederlandse koffie!

Vroeger werd Buisman verkocht als "Buisman Koffiestroop", een gebrande, gekaramelliseerde glucosestroop en melasse, in blauwe metalen busjes.

Om de ‘koffie’ nog een beetje smaak te geven, had meneer Buisman een poedertje ontwikkeld, gemaakt van gebrande suikers. Dat had een lekker roostersmaakje, dat de slappe Hollandse koffie nog een beetje pit gaf. Buisman was niet duur, in ieder geval veel goedkoper dan een extra schep koffie. Het blauwe busje Buisman was een vast onderdeel van de zuinige huishoudens.

Frank over zijn schooltijd. Een greep uit zijn herinneringen.

“Maandag begint op school altijd een beetje speciaal. We hadden allemaal een spaarkaart van de ASLK. Op maandag kregen we een centje mee om te sparen. En met een beetje geluk hadden we ook nog een extra centje, want we waren op zondag bij de bomma op bezoek geweest.

Na het sparen: hoofdrekenen. We moesten allemaal naast onze lessenaar gaan staan en kwamen een voor een aan de beurt: optellen, aftrekken, vermenigvuldigen, delen. Als je het juist had, mocht je blijven staan, was 't mis, gaan zitten. Op den duur bleef er dus een leerling staan. Ik was het nooit! Daarna klassikaal een oefening in staartrekenen. 7 maal drie, plus 15, gedeeld door 8. Ik twijfel of de kindjes de dag van vandaag dat nog kunnen.

Na het rekenen: Nederlands dictee. Eén leerling had het geluk om het dictee, achter het zijbord, te mogen maken. Die werd dan achteraf klassikaal verbeterd. De rest maakte het vanzelfsprekend op een los blad papier. En in inkt. Als de inktpot ver heen was, bleef er regelmatig een vuiltje aan de ballonnen hangen.

JAJA!

OH JA!

Gelukkig had je een pennenveger, zo een klein ‘boekje’ met een paar stukjes zeemvel erin. Als je inktpot echt leeg was, ging de meester met een vierkante fles inkt de inktpotten bijvullen. Dat was dan heel bijzonder, omdat die inkt dan heel vloeibaar en lichtblauw was.

Na het rekenen: geschiedenis. Weer een ander leerling had het geluk de historische kaart van de ontdekkingsreizen te mogen zoeken in het rek, achteraan in de klas. Boeiende verhalen over Columbus met zijn drie schepen (De Santa Maria, de Pinta en de Nina). Ter illustratie werden prenten van 's Lands Glorie getoond. Vasco da Gama en zijn reis rond Kaap de Goede Hoop. Magelhaen met zijn reis rond de wereld. Daarna werd de kaart vervangen door een blinde kaart. Jullie weten wel, zo een zwarte kaart met enkel de contouren van de landen erop en een bolleke voor de hoofdstad. Op die kaart werden dan met kleurkrijt de verschillende zeereizen getekend. Die blinde kaart stonk altijd een beetje. Ze werd immers op 't einde van de les afgeveegd met een natte spons en dan opgerold.

Na de speeltijd kregen we ons dagelijks flesje melk. Weer een gelukkige die het metalen stoppeke met een stokje mocht doorprikken, er een rietje insteken.

Na de melk: godsdienst. Daarvoor kwam er een madam speciaal naar school. Soms had ze prentjes bij voor kinderen die bijzonder braaf geweest waren.

Na de godsdienst: biologie. Aangezien het herfst was, hadden we op voorhand de opdracht gekregen om bladeren te gaan rapen en die te drogen tussen krantenpapier, en dan onder een dik boek te leggen. Bij ons was dat altijd onder een volume van de Winkler Prins

encyclopedie. Die gedroogde bladeren werden dan gedetermineerd. Weten jullie nog: de determinatietabel. Heeft het blad ronde of recht insnijdingen? Is het gelobd? Is het enkelvoudig? Naargelang het antwoord moest je dan verder gaan naar de volgende vraag, tot je uiteindelijk de naam van een boom vond. Er was ons ook de opdracht gegeven om eikels (met en zonder hoedje), beukennootjes, kastanjes (tamme en wilde, met en zonder bolster) mee te brengen. Samen met de bladeren werd er in de zandtafel, achteraan in de klas een heuse tentoonstelling opgesteld. Zou dat nog bestaan?

Middagpauze: keukenhanddoek openleggen, boterhammen opeten, een drinkenbus (meestal met een bluts erin) met 'iets' te drinken. Ben vergeten wat. Vlug eten, want dan mochten we op de speelplaats weer baantje glijden.

Namiddag: handenarbeid. We kregen als opdracht aan onze nieuwjaarsbrief te werken. We mochten iets creatiefs bedenken. We kregen een paar blaadjes glanspapier, een schaartje met ronde punten en een potje koudlijm. Vooral opletten dat er geen koudlijm op het glanspapier kwam hè. Sommige kinderen hadden een potje lijm van thuis meegebracht. Daarin zat een soort lijm die heel erg naar amandelen rook. Er stak ook een klein spateltje in.

Na de les handenarbeid: zangstonde. Er werd van lokaal gewisseld. Er stond in het lokaal van het zesde jaar een trapharmonium. Vier weverkes zouden ter botermarkt gaan, Op de purperen heide, Hoog op de gele wagen, Broeder Jacob (in canon!, wat gegarandeerd in de soep draaide). Maar ook: Te Lourdes op de bergen, Liefde gaf u duizend namen. Er is een roos ontsprongen.

JAJA!

Ik zat in de Lieven Gevaertschool in Mortsels. Als we thuiskwamen, stonden er altijd boterhammen met poepgelei klaar. Daarna huiswerk maken. En als het nodig was, werden we ondervraagd over wat wij van buiten moesten leren. De tafels van vermenigvuldiging, de rivieren van België, de hoofdsteden van Europa, de koningen van België, geschiedenisdatums en ga zo maar door. Overige dagen ongeveer hetzelfde scenario.

Lichamelijke opvoeding op woensdag. Ik had er de pest aan. Al die vreselijke toestellen in die indrukwekkende turnzaal. Zweedse banken, sportramen, Zweeds klimrek, touwladders, paard, bok, ... en die loodzware lederen ballen om naar mekaar te gooien. Het toppunt van horror: de reis rond de wereld. Kennen jullie nog? Ik was clever genoeg om in het begin van dat parcours te doen of ik had mijn voet verstuikt, en mocht dan toekijken van op de bank! 't Was toen al meer dan duidelijk dat er aan mij geen sportieve activiteit besteed was! Aangezien de examens er bijna aankwamen werd er niet veel nieuwe leerstof meer gegeven. Of hadden de leerkrachten geen goesting meer In ieder geval een goede reden om alle klassen bij mekaar te zetten in de turnzaal.

Film! Een heel gedoe. We moesten allemaal onze stoel meenemen, wat vanzelfsprekend een ideale reden was om de boel zo veel mogelijk in de war te sturen. Uiteindelijk waren we toch allemaal geïnstalleerd. Aan het sportraam werd een groot scherm opgehangen, min of meer zonder plooiën. Achteraan stond een indrukwekkende projector met twee grote spoelen. Het was een ongeschreven wet dat, zodra het licht uitging, we met z'n allen zo hard mogelijk begonnen te gillen. Het licht ging terug aan en we kregen een donderpreek, van de meester van 't vierde jaar, die kon het hardst brullen. Tweede keer, goeie keer. Ik herinner me nog de films van Lassie, den dikke en den dunne. Ik herinner me nog de film dat ze een piano naar

boven moesten sleuren via een lange trap. Allemaal zwartwit vanzelfsprekend. En dan in kleur Tom en Jerry, Woody Woodpecker. Of de woke adepten de moord en doodslag van die tekenfilms nog zullen aanvaarden, ik twijfel eraan. Vaste prik was ook Ferdinand de Stier. Het verhaaltje ken ik niet meer, maar hij had wel onze sympathie. En de pret kon niet meer op: aan het einde van de vertoning stond er een camion van Coca Cola op de speelplaats en kregen we een gratis flesje. Zal ook wel niet meer kunnen hè.”

Frank besloot als volgt:

“Met dank aan Nottebohm mag ik nu een Elixireke aanbieden.

Het was een zalige speurtocht naar vervlogen tijden en het was duidelijk voor jullie ook een *trip down memory lane*. ”

Eensgezind kwam het publiek tot de conclusie dat het vroeger anders was, maar daarom niet beter.

Hopelijk genieten diegenen die er niet bij waren van Frank’s werk. Wij kijken al uit naar zijn onderwerp voor de 2026 novemberlezing.

NELLY BONGERS

Nieuws van de buurtcoach

De **activiteiten in Nottebohm**

die ook toegankelijk zijn voor de buurt blijken goed in te spelen op de nood van enkele burens. Alle activiteiten hier benoemen waarvoor ook de buurt welkom is zou ons te ver leiden, maar als je interesse hebt, check dan vooral maandelijks onze [huiskrant Nottebohm Actueel op de website](#) waar je ook maandelijks de buurt en cultuurkalender terugvindt.

Wil je deze ook graag digitaal ontvangen dan kan je je hiervoor inschrijven via deze [link](#) maar hij is ook terug te vinden op de [website](#).

Daar vind je trouwens ook de voorbije edities van de [Hertoghe Actueel](#) terug.

Onduidelijkheden of vragen? Stel ze gerust.

NOTTEBOHM Buurt & cultuur januari 2026	
6	Driekoningen Wie vindt de boon, die krijgt de kroon 14u30: taart in Café Blart
Handwerkclub – elke dinsdag 15u Aquarellen met Frank 13 en 27 jan. om 15u	
8	Ann leest voor 15u00: Elke donderdag: De Blauwe Ceder
Muziekclub VI@s de Wals in de wereld van de muziek 14u00: Café Blart	
23	Winterdrink Buurtkring Hertoghe buren ontmoeten bij een drankje en muziek 14u00: Hertoghepark
VI@s lezing Cybercriminaliteit 14u00: Café Blart	
25	Nieuwjaarsreceptie met familie en vrienden klinken op het nieuwe jaar 14u30: Café Blart
28	Koffie Hertoghe Gebak met koffie en burens 15u00: Café Blart
29	
30	

MEER INFO EN EXTRA ACTIVITEITEN OP DE WEBSITE VAN NOTTEBOHM NED.
Folkelieten, Wals, Rantsoen, 1.2010 Antwerpen

In Dagverzorgingscentrum De Meander

wordt een gevarieerd aanbod aan activiteiten indien nodig gecombineerd met een revalidatieprogramma (kinesithérapie, ergotherapie, logopedie). Meer info daarover vindt u op de [website](#) of u belt even naar het nummer 03/259.18.00 (secretariaat Nottebohm).

12

Verder hebben een aantal organisaties hun thuisbasis in Nottebohm gevonden waardoor de activiteiten ook toegankelijker zijn voor de burens.

Parkinson Contactgroep "Groot Antwerpen"

bijeenkomsten in Nottebohm – inschrijven verplicht

Info of interesse in activiteiten van de [Parkinson Contactgroep](#)?

Coene Maria, GSM 0499 18 68 81 of mail coenemaria@telenet.be

Raymond Thilemans, GSM 0475 42 52 29 of ray.thilemans@parkinsonliga.be

De Vlaamse Actieve Senioren "Antwerpen Centrum"

bijeenkomsten in Nottebohm

Info of interesse in [activiteiten van Vl@s](#)?

Gerda De Ryck, GSM 0496 52 40 82 of mail: vlasantwerpen@gmail.com

INGE MELIS

Coördinator Wonen en Leven Nottebohm WZC

Buurtcoach Hertoghe

T 0485 23 05 31 (kantooruren - niet op woensdag)

Biartstraat 2 - 2018 Antwerpen

www.nottebohm.be | inge.melis@nottebohm.be

Historiek van de straatnamen in onze buurt

Een tijdje geleden liep ik met toeristen in de Diamantwijk.

Ze vroegen me naar de verklaring voor de naam Lange Herentalsestraat.

De verklaring heeft te maken met - jawel - brouwerijen. Aangezien het water niet drinkbaar was (te vuil, te ziltig) dronk men bier.

De naam Kammenstraat verwijst naar camme = brouwerij. In de 12de eeuw waren er verschillende aldaar gevestigd. Op initiatief van Gilbert van Schoonbeke verhuisden de brouwerijen naar de Nieuwstad.

De Brouwersvliet is er een van de nieuw aangelegde straten. Het Brouwershuis voorzag de brouwerijen van zuiver water. Dat zoetere en zachtere water kwam uit de Kempen, via de Herentalse vaart.

Het tracé van die vaart is de huidige Plantin en Moretuslei. In de jaren 1859-1860 werd de stadsverdediging, waaronder de lunet van Herentals afgebroken, om plaats te maken voor de leien. Het woord boulevard is trouwens een verbastering van bolwerk = verhoogde verdedigingswal.

Ook de Lange Herentalsestraat werd toen aangelegd. Een lunet is een vestigingswerk met de typische vorm van een halve maan.

Een eerste overkapping van de Herentalse vaart is de huidige Quinten Matsyslei. In 1927 werd het laatste stuk van de vaart dicht gelegd.

Tot zover een paar weetjes in verband met brouwerijen.

In een volgende aflevering: water in de Antwerpse straten.

FRANK MAHIEU

Herinneringen van en door onze buur Jos

Een zeemanskind

Geboren in 1938, opgegroeid in Enkhuizen, scholing op internaat en schippersscholen. Een van zijn vroegste herinneringen zijn bommen op de haven van Amsterdam en de hongerwinter van 1944.

Er was nog geen leerplicht zodat moeder onderwijzeres moest spelen met de aangeboden leerpakketten. In België sinds 1981, 10 jaar geleden gestopt met werken.

Een carrière van 70 jaar geeft mij te veel stof voor één artikel in onze buurtkrant. Een greep dus uit de *highlights* volgt. Misschien volgen er nog zeemansverhalen in latere Hertoghe Actueels. De verzameling daarvan die ik heb gezien was vele centimeters dik.

Na de mulo: “Ik wil naar zee”. Vader zei: “Eerst ervaring opdoen, want als het niet bevalt dan is de zeemanscursus weggegooid geld.” Vader was een Rijnvaartschipper. “Het schip waarop mijn vader voer was een sleepschip van 1200 ton van de rederij Vulkaan uit Rotterdam en we woonden met het hele gezin gewoon aan boord. De lading bestond uit voedselpakketten voor de Amerikaanse troepen die gelegerd waren in Duitsland. Ik denk dat we 4 reizen gemaakt hebben tussen Antwerpen en Mannheim.” En zo kwam Jos al jong in aanraking met Antwerpen.

Via de zeevaartschool in A'dam, - theorie wordt afgewisseld met praktijk - en met extra cursussen, o.a. radar en radiotelegrafie, werd de basis gelegd voor Jos zijn latere leven op zee. Zijn zeemansleven begon als leerling aan boord van de SS **Salland**. Reizen tussen Amsterdam en Zuid-Amerika, havens in Brazilië, Uruguay en Argentinië.

Hij was met 16 jaar en 8 maanden al op zee. Zeeën, landen, havens, steden, rollen snel van de tong. Een levende atlas. De wereldzeeën bevaren, het lijkt oh zo romantisch voor de leek.

Als leerling, 1956, op de SS **Salland**, geladen met spoorwagens voor Argentinië.

Jos: “1956, op de route van A'dam naar Zuid-Amerika, op en neer langs havens, waren we steeds 3 maanden van huis. Als leerling op vrachtschepen heb ik het diploma koperpoetsen en aardappelschillen (iedere keer 2 kisten) behaald.

Op de heenweg bestond de lading uit treinstellen [zie foto boven] en andere technische zaken. De SS **Salland** was een schip uit 1929. Het eerste Nederlandse schip met een vriesruim. Een van de ladingen was eens Fries stamboekvee en een paar koeienboeren om te melken – dus, verse melk aan boord.

Op de terugweg werden huiden meegenomen en de koelcellen waren gevuld met Argentijns vlees. Europa zinderde nog na van WOII in die tijd, Buenos Aires had 6-baans wegen!

Ook nog in 1956, als speciale opdracht, met de SS **Muiderkerk** rijst op gaan halen in New Orleans om naar India te brengen. De nood was hoog in India door hongersnood en extreme armoede."

Als marconist heeft Jos gevaren bij de Holland Amerika Lijn, op de **Rotterdam**, daarna bij de Oranje Lijn op de **Prins Willem IV**, dat bracht hem naar de Canadese en Amerikaanse meren.

De Holland Amerika Lijn voer tussen Rotterdam en New York via Le Havre en Southampton.

Hij voer op de MS **Zwijndrecht** van rederij van Ommeren en de **Burl S Watson**, die toen met 300.000 ton de grootste tanker ter wereld was! Geladen was deze te groot voor het Suezkanaal dat pas later werd verbreed. Kaap de Goede Hoop moest gerond worden hetgeen een extra maand op zee betekende.

“Toen was ik het zat en ben ik naar Wijsmuller gegaan, de zeesleepvaart, en daar heb ik tussen 1965 en 1969 het vak geleerd.”

15

DE ZEESLEEPVAART ZELFSTANDIG NA 14 JAAR IN LOONDIENST.

Zijn leven op zee als zelfstandige begon in 1965 met de aankoop van zijn eerste sleepboot, 50.000 gulden.

De zeesleepvaart blijkt ruw zeemanswerk te zijn. Jos: “Schipper naast God, het is een oh zo risicodragend beroep.”

Zijn eerste sleepboot. Jos is duidelijk te herkennen aan zijn rechte postuur.

De aankoop verzekerde hem niet onmiddellijk van een inkomstenstroom en hij bleef daarom nog in loondienst varen. Aflosreizen vooral voor mensen met verlof of ziek.

Het indrukwekkende verhaal van de Friesland van rederij Wijsmuller, IJmuiden.

In 1967 was Jos net op tijd terug thuis voor de oliebollen met Nieuwjaar na een heel jaar op zee. Door de zesdaagse oorlog (tussen Egypte, Syrië en Jordanië) was het Suezkanaal gesloten. De **Friesland** loste haar getrouwd personeel in Djibouti, zij mochten naar huis en werden vervangen. Jos moest blijven; hij trouwde een jaar later. Het bacchanaal feest dat georganiseerd werd door het Vreemdelingenlegioen aldaar met de jenever van de **Friesland** staat in zijn geheugen gegrift. Het schip moest dus noodgedwongen verder rond Kaap de Goede Hoop.

Door het Suezkanaal varen schepen in konvooi, het is niet breed genoeg voor twee schepen naast elkaar. Op de Bittermeren – zie foto - is er ruimte om te passeren.

Gebruik van het Suezkanaal moet van tevoren betaald worden; dat kan tot 50.000 dollar oplopen voor een zware sleep.

16

REIZEN NAAR KOEWEIT

Door de Middellandse Zee, het Suezkanaal, de Rode Zee, de Arabische zee, de Golf van Oman en de Perzische Golf. 2 Maal heeft hij deze tocht gemaakt.

Op volle zee met één ponton

De eerste reis was met één ponton (drijvend platform) met een binnenschip erop en een sleepboot in dat binnenschip.

Vertrek uit Amsterdam met twee pontons

Met de tweede reis bracht Jos en zijn bemanning twee pontons met drie binnenschepen met daarin nog eens sleepboten naar Koeweit. Op zee ‘hangen’ de pontons achter elkaar.

Als de sleepboot en de sleep beiden in een golfdal terecht komen is dat een zeer gevaarlijke situatie. Voortdurende aandacht is nodig om te voorkomen dat de kabel gespannen raakt. Sleepkabels bestaan uit flexibele delen en uiteindelijk een tot 5 cm. dikke stalen kabel. De afstand tussen de sleep en de pontons kan tot 200 meter bedragen. Onder geen beding mag de kabel gespannen zijn, want dan knapt hij.

De bemanning van een zeesleepboot bestaat normaal uit kapitein, 2 stuurlieden, 1 of 2 marconisten, 3 machinisten, bootsman en 6 matrozen plus de chefkok met 2e kok/bakker.

De reden voor de Koeweit reizen was congestie in de Koeweitse haven. Vrachtschepen moesten op zee wachten om gelost te worden; tijd kost geld. Ze konden nu op zee hun lading op de pontons kwijt. De opdrachtgever, de *Port Authorities*, kochten bij aankomst van de tweede reis toen maar meteen de sleepboot én de pontons. Jos en zijn bemanning vloog terug naar huis.

MIJN BEDRIJF IN GREAT YARMOUTH

In 1968 zette Jos een bedrijf op in Engeland. Hij sloot een contract af met Amerikaanse oliemaatschappijen met dienstverlening aan booreilanden, radiodienst, medische dienst en helikopter service. Een booreiland huisvest zo’n 50 tot 60 mensen en een laboratorium. De mensen worden met helikopters vervoerd en *supply ships* leveren goederen.

Een foto van een booreiland aan de muur gaf me de volgende informatie. Ik zei het al, er is stof voor nog veel meer artikelen. In 1968 werd een booreiland van New Orleans naar de

Noordzee gebracht. Jos regelde er bij aankomst de radioverbinding voor. Hij verrichtte deze dienst daarna nog voor meerdere booreilanden.

Om de 3 maanden was Jos voor een paar weken in Great Yarmouth, in Engeland te vinden. Van 1968 tot 2016 was hij betrokken bij het bedrijf en had hij een kantoor in Rotterdam. “Iedereen kende iedereen op de geregelde vluchten van Deurne naar City Airport.”

UITBRENGREIZEN

Ship deliveries

Nieuwe eigenaars van een schip kennen hun nieuwe aanwinst niet en het schip moet dan naar een bepaalde haven – onder eigen kracht. Jos zijn bedrijf organiseerde deze tochten en de leverde een bemanning. Hijzelf bleef tegelijkertijd sleepdiensten doen.

18

Datum	Naam vaartuig	Omschrijving	Route
nov '71	Sabah	Visserij onderzoek	Amsterdam - Kuwait
juni '71	Sri Rezeki	coaster	Amsterdam - Surabaya
Juli '71	Dyna Container III	Container coaster	proefvaart via Rotterdam
	Leandros - L	coaster	Amsterdam - Lamaca
juni '77	LST	Landingsvaartuig	Amsterdam - Shetlands
	Zamanis	coaster	Amsterdam - Saida/Libanon
dec '76	Golden Noras	sleepboot	Amsterdam - Kuwait

Uitbrengreizen

De **Golden Noras** was een nieuwe sleepboot, in Nederland gebouwd, en deze moest onder eigen kracht van Nederland naar Koeweit gebracht worden.

Een nieuw schip, De **Kaum Gang San** was een varende vismeelfabriek. De reis was naar Chung Jing in Noord-Korea, (vlak bij de Russische grens).

Is visserij rendabel in de Perzische Golf vroeg de Sheikh van Koeweit zich af.

Om dit uit te zoeken kocht de sheikh in 1971 daarom een visserij onderzoekvaartuig, de **Sabah**, een varend laboratorium. Jos organiseerde de reis van het schip en de bemanning. Het schip voer op eigen kracht - dus geen sleep - vanuit Rotterdam via Kaap de Goede Hoop naar Koeweit. Het Suezkanaal was nog dicht.

Het onderzoek werd geleid door de FAO (de Voedsel en Landbouw Organisatie van de Verenigde Naties). De laboranten van de FAO kwamen in Koeweit aan boord. De Arabieren die tewerk werden gesteld voor de proefvaarten op de Perzische Golf moesten door Jos zijn bemanning worden opgeleid. Dit gaf nogal wat problemen. De lokale werkers kwamen letterlijk van hun kamelen. Bij de eerste proefvaart bleek dat ze niet wisten hoe een waterkraan werkte. De bemanning moest alert zijn en bleef een heel jaar ter plekke.

Jos ging regelmatig op bezoek en stuitte op zijn eigen problemen. “Ik moest dagen wachten – in een duur hotel - op een audiëntie bij de sheikh. Ik moest me ook snel de plaatselijke gewoontes en omgangsvormen eigen maken.”

RADIO VERONICA

Rob Out

In 1974 ging Radio Veronica aan de ketting. Jos en zijn bemanning brandden de ankerketting door en brachten het schip naar de haven van Amsterdam, waar het in beslag werd genomen.

TOCH NOG TOT ZIJN 76ste BLIJVEN WERKEN

Hij spuwt het woord “zat” uit, “Ik was het helemaal zat”.

Jos zijn grootste ergernis was en is nog steeds de bureaucratie, formaliteiten, opgeworpen hindernissen, juridische aspecten.

Met 60 jaar mogen zeelieden in Nederland met pensioen, zaterdag en zondag zijn immers ook werkdagen.

Tussen foto's en andere interessante herinneringen aan zijn leven en werklevens zie ik dit pronkstuk van kruidnagels - gelukkig heelhuids thuisgekregen. Er is geen gebrek aan kruidnagels in Ambon, Indonesië.

Nu heeft u een beetje kennis gemaakt met Jos, een markant figuur in de buurt, relativerend en met gevoel voor humor en, geduldig antwoordend op domme vragen!

Jos: "Zelfredzaamheid en creatieve oplossingen vinden leer je wel op zee. Ik heb een vreemde carrière gehad omdat ik alles aanpakte, het woord 'nee' bestond bij mij niet."

Jos, bedankt voor jouw tijd. Je zal me vast nog eens terugzien voor die dikke folder met die zeemansverhalen.

PS Als u het niet wist

Een boot is een plezierboot. Schepen zijn werkboden.

Een vaartuig dat 'op stapel staat' is een nieuwbouw. Voor reparatie in het dok staan ze 'op de helling'.

Uw vliegende reporter

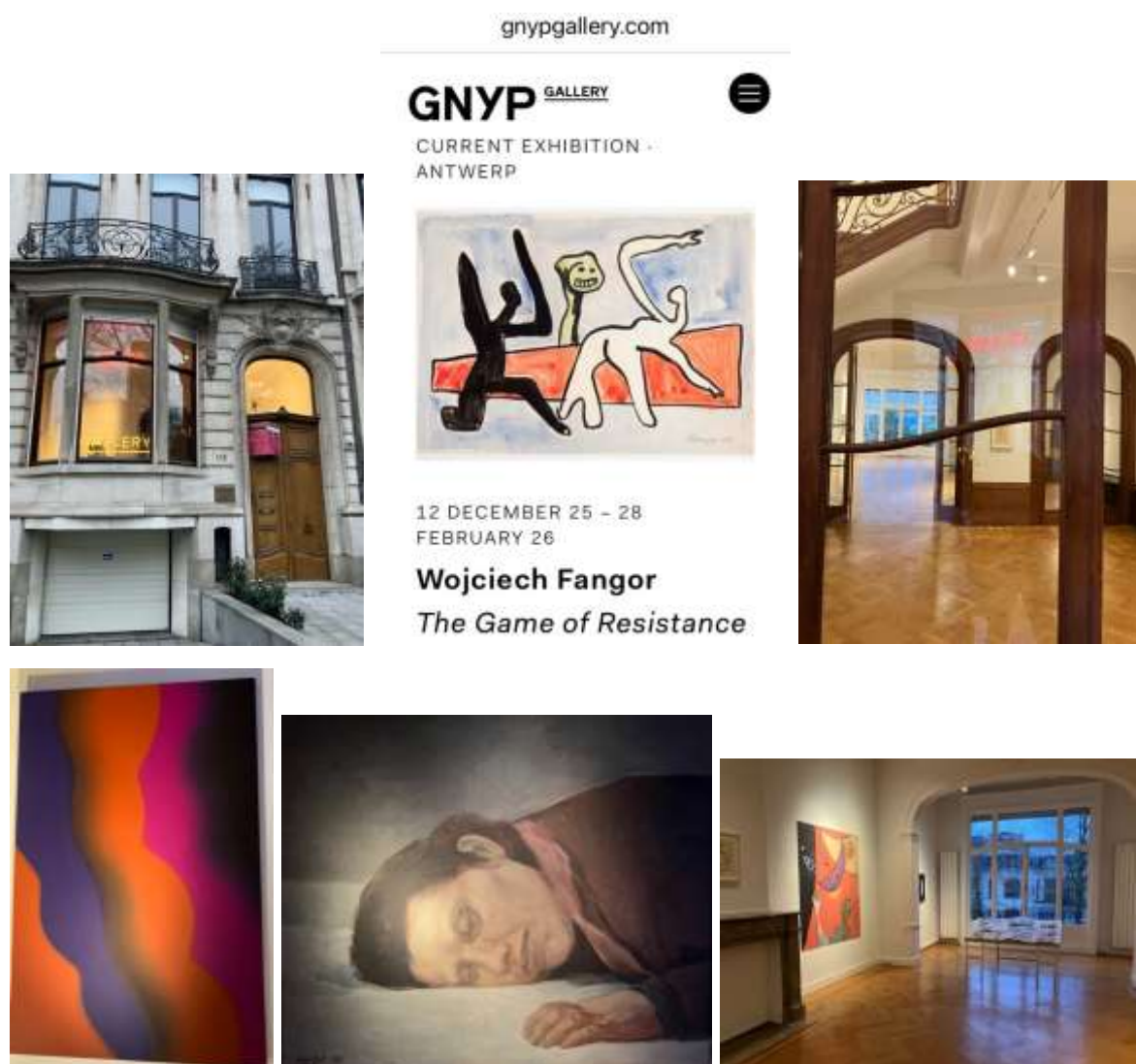
NELLY BONGERS

Jan Van Rijswijcklaan 112 GNYP Gallery

“GNYP Gallery is een in Berlijn opgerichte galerie die gespecialiseerd is in hedendaagse kunst en kunstenaars van verschillende nationaliteiten en verschillende stadia van hun artistieke ontwikkeling vertegenwoordigt. Wat alle kunstenaars in de galerie verenigt, is hun internationale oriëntatie en diepgaande onderzoek naar identiteitsvraagstukken.”

In lekentaal, de galerie volgt een thema en spitst zich toe op verzamelaars. GNYP is de achternaam van de eigenares/oprichtster. 4 Maal per jaar wisselt de tentoonstelling. Dit jaar beginnen ze ook met Belgische kunstenaars. Je kunt er gewoon aanbellen van donderdag t/m zaterdag van 18.00 uur. De vriendelijke Galerie Manager, Dries Reydam, laat je binnen en leidt je rond.

Nog tot eind februari hangt er werk van de beroemde Poolse kunstenaar Fangor.

Uw vliegende reporter

NELLY BONGERS

Domein de Proli

DOMEIN DE PROLI 'La Sirène' Deel 2

In de vorige editie van Hertoghe Actueel schreven we dat het domein de Proli in 1834 werd opgedeeld in vier eigendommen. Na nader onderzoek blijken dit er echter maar drie te zijn.

Het linkse gedeelte van het ganse domein kwam toe aan August De Marbaix, burgemeester van Berchem (kaart Popp 346a). Dit gedeelte hebben we besproken in de vorige editie van Hertoghe Actueel. Daarnaast krijgen we het gedeelte van Charles Joseph Pecher-Gaillez (kaart Popp 346d) die ook een nieuw lusthof bouwde en het derde gedeelte kwam toe aan Jean François Coosemans, herbergier (kaart Popp 349a en 352a). Op zijn gedeelte stond het oude lusthof 'La Sirène' en de herberg Drie Zwaantjes. Over de oude benamingen wordt niet meer gesproken in de notarisakte van 7 mei 1834 (notaris F P Van Berckelaer). Het ganse domein de Proli had een oppervlakte van ongeveer 1,1 hectare. Op de kaart met buitenplaatsen van Peter Verbiest (1662) staat het domein afgebeeld. Het Galgeveld is dan nog in gebruik.

Gekleurde kopergravure van het Markgraafschap Antwerpen, Peter Verbiest 1662 met duiding buitenplaatsen (SAA, Icon 12#1161)

Kaart van Popp (1869) met kadasternummers

La Sirène rond 1820

Het domein Pecher (346d)

Charles Pecher (Mons 1797- Antwerpen 1873) was de stamvader van de Antwerpse Pechers. Hij was gehuwd met Julie Gaillez (1796-1859). In Antwerpen richtte hij de handelsfirma Société Ch. Pecher et fils op. Hij richtte zich voornamelijk op handel tussen Europa en Latijns Amerika. In de Prinsstraat nr. 10 had de familie een riante woning die nog steeds bestaat. Om de hoek in de Koningstraat, liet hij in 1850 een pakhuis bouwen door architect Helior Leclef. Ook nog bestaand. De familie Pecher was medeoprichter van de Liberale partij. Felix Grisar zal de liberale partij bij de gemeenteraadsverkiezingen van 1881 sponseren met 102.930 BEF. Het gezin had vijf zonen. Eén van hen is de gewaardeerde beeldhouwer en kunstschilder Jules Pecher (1830-1899). Hij was de vervaardiger van het helaas gesloopte monument aan het Stadspark voor burgemeester Jan Frans Loos. Zelfs Auguste Rodin heeft er nog aan meegewerkt. Je kan een gedeelte van zijn bijdrage nog bewonderen met drie hoofden op het plein voor het KMSKA. Het standbeeld van Jacob Jordaens, ook van Jules Pecher, is gelukkig nog te zien op de Oever. Een kleinzoon van Charles Pecher, Victor Jean Pecher (1876-1938) was directeur generaal van de Société d'Héliopolis in Egypte. Dit is een buitenwijk in Cairo. De wijk is aangelegd door de Belgische industrieel Edouard Empain (1852-1929). Het Héliopolis Palace Hotel is ontworpen door de Belgische architect Ernest Jaspar. De aannemer was familie van de echtgenote van Victor Pecher.

*Plattegrond luthof Charles Pecher
(notarisakte 1881)*

*Stadswoning Charles Pecher
in de Prinsstraat nr. 10*

Standbeeld burgemeester Loos aan de Sint- Jozefkerk

Op familiebezoek bij Charles Pecher – 17 september 1865, Antwerpen
(foto geneanet-Pecher, andyj)

24

Op 26 april 1884 werd het domein openbaar verkocht door Eduard Pecher en consoorten bij notaris Lauwers. Reeds in 1881 werd er een akte opgesteld voor verkoop van het domein. Er werd ook een grondplan van het domein getekend met daarop de luthof met bijgebouwen.

Architect J. L. Hasse deed de aankoop in naam van de heren Max Wolfgang Müller en William Antoine Engels. In 1884 ontwierp hij twee eclectische gekoppelde herenhuizen met 31 meter façade. De huidige nummers Prins Albertlei nr. 19 (Müller) en nr. 20 (Engels). De voorgevels zijn de eerste in Antwerpen waar hij *grès de Bavière et de Bade* steen gebruikte. Dit kreeg nog navolging in andere Antwerpse gebouwen zoals in de Gounodstraat nr. 3.

Gekoppelde herenhuizen Müller en Engels (collectie Marc Stevens)

Voorgevel nr. 19 in grès de Bavière et de Bade

WIE WAREN ARCHITECT EN BOUWHEREN

Architect Jean-Laurent Hasse (1875-1925)

De twee gekoppelde gebouwen behoren tot het vroege oeuvre van architect J. L. Hasse. Hij was voornamelijk bekend voor het ontwerpen van heren- en burgerswoningen. Maar ook van industriële gebouwen, zoals de kantoren en werkplaatsen van Bell Telephone Manufacturing Company en de eerste fabrieken voor het automerk Minerva in de Karel Oomsstraat. Architect Hasse ontwierp in de Prins Albertlei ook nog verschillende herenhuizen die later nog zullen aan bod komen. Hij was één van de meest vooraanstaande architecten van Antwerpen. Op de inventaris onroerend erfgoed lees je nog meer over zijn werkzaamheden. In het Felixarchief wordt nog heel wat familiearchief bewaard van de architect. Van hotelrekeningen tot jubileumuitnodigingen. Er zit zelfs een toelatingsbriefje bij van de Duitsers van 1914 dat hij in de Karel Oomsstraat mag circuleren om naar de werf te gaan van de Minervafabrieken. Goed voor enkele uren leeszaal lectuur. Felixarchief BA#567.

*1907 - Werknemers verlaten de
Minervafabriek in de Karel Oomsstraat*

*Karikatuur J-L Hasse, 1880
collectie Felixarchief 12#9152*

Maximilian Wolfgang Müller (Prins Albertlei nr. 19)

De koopman M.W. Müller is geboren in Düsseldorf in 1850 en emigreerde met zijn echtgenote Elisabeth Clementine Nothwang uit Worms vanuit Keulen in 1868 naar Antwerpen. Hij is de zoon van de bekende Duitse dichter en politicus Peter Wilhelm Karl Müller. Beter bekend onder zijn auteursnaam, Wolfgang von Königswinter. Zijn buste staat op de Rheinallee in Königswinter.

In Antwerpen werden hun drie zonen geboren. Mijnheer Müller was ook Consul van Turkije. Reeds op 10 oktober 1898 werd het herenhuis openbaar verkocht met drie

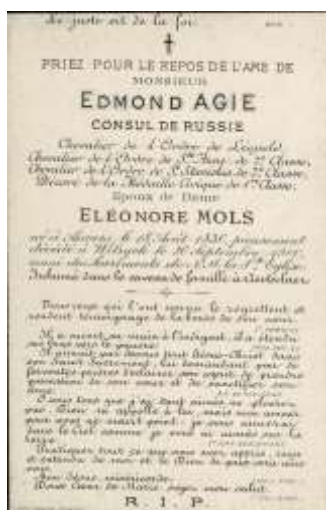
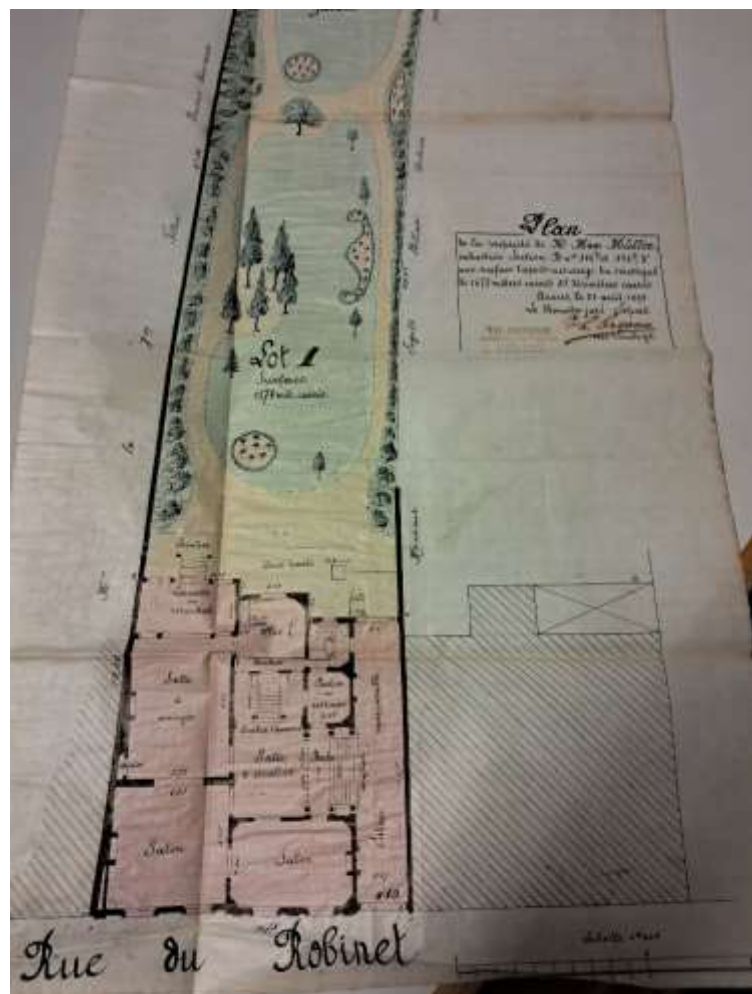
bouwgronden achteraan in de tuin. Ze geven aansluiting aan de Merodelei. Bij de akte van notaris Janssens van Berchem zit ook een mooie ingekleurde plattegrond van de woning en de tuin. Voor 135 200 fr werd het geheel gekocht door Edmond Agie (1836-1900), consul van Rusland. Hij was gehuwd met Eléonore Marie Mols (1848-1909). Edmond stamde uit een Franse familie. Zijn vader was reder. De twee broers Gustave en Edmond werden in de Belgische adel verheven in 1890. Een dochter van Edmond, Hélène, Marie Agie de Selsaeten (1870-1936) huwde in 1896 met Vincent, Paul Le Grelle (1870-1967). Het koppel kwam in het huis Prins Albertlei nr. 19 wonen tussen 1900 en 1902. Hun zoon graaf Stanislas Le Grelle (1897-) liet in 1948 achteraan in de tuin op de plaats van het koetshuis een praktische modernistische woning bouwen door architect J. Willems met adres de Merodelei nr. 5. Het gebouw is enkele jaren geleden afgebroken voor een appartementsgebouw.

Tot 1980 was er ook een vestiging van een Antwerpse Steinerschool (zie geschiedenis Hiberniaschool-Volksstraat) in het hotel Müller. In 1996 werd het gebouw opgedeeld in appartementen.

*Buste van Wolfgang
Müller von Königswinter*

*Plattegrond nr. 19 met tuin
in verkoopakte van 1898*

Doodsprentje Edmond Agie (collectie genealogie Wilrica)

William-Antoine Engels (1849-1926) (Prins Albertlei nr. 20)

Theodoor Karl Engels is in Amsterdam geboren in 1819 en overleden te Antwerpen in 1887. Hij was gehuwd met Johanna Flemmich (1825-1860). Ze hadden vier kinderen. Henricus Engels (1857-1932) die we reeds tegenkwamen als bewoner van de Prins Albertlei nr. 16. Hij heeft tussen 1886 en 1892 op het kasteeltje in de Generaal Lemanstraat gewoond (afgebroken in 1990, nu appartementen Grand Yard). William Engels (1849-1926) is de bouwheer van het huis Prins Albertlei nr. 20. Hij was gehuwd met Juli Jung (1858-1946). Jeanne Hortense Engels (1860-1925) gehuwd met Charles Good (1860-1929) die het riante huis Kon. Elisabethlei nr. 18 lieten bouwen. Anna Engels (1853-1908) gehuwd met Heinrich Mund (1841-1906). Laatsten zullen we nog tegenkomen op het nr. 24.

Theodoor Karl Engels was reder. De driemaster 'de Marnix de Sinte Aldegonde' was het eerste schip om op de Schelde uit te varen na de opheffing van de tolrechten op 1 augustus 1863. Filips van Marnix van Sint-Aldegonde was burgemeester van Antwerpen in 1585 en wellicht de dichter van het Wilhelmus. Theodoor was medestichter van de 'Lloyd Belge' in 1856 en ook van de 'Liebig Extract of Meat'. Deze familie kwam oorspronkelijk uit Duitsland en was Lutheraans. De zoon van William Engels, Robert Henry Engels (Berchem 1890-USA 1977) diende in 1953 een bouwaanvraag in om de herenwoning Prins Albertlei nr. 20 af te breken voor de bouw van een appartementsgebouw. De architecten zijn Vincent Cols en Jules De Roeck.

Maquette van het zeilschip *Marnix de St' Aldegonde* collectie MAS AS.1930.009

Grafzerk William Engels op, begraafplaats Schoonselhof (perk Z1, rij 10)

HET DERDE DEEL MET HET LUSTHOF 'LA SIRENE'

Het hoogtepunt van het lusthof La Sirène is de 18de eeuw. Het domein werd in 1713 voor 3100 gulden aangekocht door Pietro de Proli (°Coimo-Italië 1671 – Brussel 1733), gehuwd met Aldegonde Pauli (1685-1761). In 1714 kocht hij nog een aanpalend stenen huis met tuin. Mogelijk is dit de herberg 'De Drie Zwaantjes'. Zijn stadswoning was in 1720 het huis 'De Croone' in de Beddenstraat. Van dit gebouw maakte hij een palazzo met 26 kamers. Het gebouwencomplex is vernield in 1914 bij de beschieting van Antwerpen. Het gezin had 15 kinderen. Pietro de Proli dreef handel met Italië, De Verenigde Provinciën, Duitsland, Frankrijk en het Spaanse Cadiz. Zijn bankinstelling was de grootste van Antwerpen. Tevens was hij één van de zeven directeurs van de Oostendse Compagnie. De familie de Proli heeft veel betekend voor de Zuid-Nederlandse economie onder de Habsburgers. Zijn zoon Charles liet één van de meest luxueuze woningen op de grens van de Schoenmarkt en de Groenplaats inrichten (momenteel Groenplaats 41-42). Napoleon heeft nog verbleven in het pand en op het balkon gestaan in 1804. Een gebouw met heel veel geschiedenis.

28

Dankzij briefwisseling tussen familieleden de Proli weten we ook iets meer over 'La Sirène' in de 18de eeuw. In een brief van 12 juni 1746 tussen Aldegonde Pauli en haar zoon Charles de Proli weten we het volgende. *Een Zwitserse generaal had gezegd dat de tuin veel te mooi is om er zomaar in te rommelen. Hij hield zijn belofte want de artilleriekapitein die er verbleef met zijn manschappen had er geen blaadje van aangeraakt.* Anders was het gesteld met een ander buitenverblijf van de familie in de buurt van Leuven. Daar had men heel wat verwoestingen aangericht en de schilderijen van de maîtresses van Lodewijk XIV uit de lijsten gesneden en meegenomen... In de loop van de maand maart 1763 vraagt Charles de Proli, Admiraal van de Schelde ten dienste van Hare Majesteit, de toelating aan de wethouders van de Stad Antwerpen om een stenen goot te mogen aanleggen onder de weg tussen zijn hof van plaisantie en het oude justitieveld. Hij belooft dat hij en zijn nazaten zullen zorgen dat er geen schade wordt toegebracht, als waarborg stelt hij zijn hof van plaisantie met het huis, de stal, de remise, de hovenierswoning, de hof, de grond en al zijn toebehoren als onderpand. Het domein ligt tussen de Ruyterslei (huidige Le Grellelei), Oude Justitielei (de Merodelei) en de Oude Baan.

Charles de Proli was ook Admiraal van de Schelde en verantwoordelijk voor de keizerlijke vloot. Keizer Jozef II ergerde zich al lang aan de blokkade van de Schelde door de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. In 1784 werd het bevel gegeven om de blokkade te doorbreken ter hoogte van Lillo. Het schip 'De Louis' werd richting Westerschelde gestuurd maar werd beschoten door een Nederlands schip. Een waarschuwingskogel vloog tegen de soepketel (Marmitte in het Frans). Er werd eens goed gelachen en het schip keerde terug. Onder diplomatieke druk is er verder geen gevolg meer gegeven aan het incident, maar kreeg wel de naam: *De Marmittenoorlog*. Charles de Proli zag zijn fortuin sterk verminderen. Dit door verkeerde beleggingen en slecht beheer. In Brasschaat-Mishagen liet hij nog een nieuw lusthof bouwen. In 1785 werden zijn bezittingen aangeslagen en gedeeltelijk openbaar verkocht. Hieronder viel ook het lusthof in Berchem. Curatoren werden aangesteld en het lusthof 'La Sirène' werd in 1788 verhuurd aan Vrouwe Catharina Mossel, douairière van Gouverneur Generaal in Indië, Gerard Taets. De huurprijs bedroeg 400 gulden per jaar. In

1791 was er een nieuw huurcontract met Ferdinandus Carolus Van Pruyssen (1740 - 1798) – Barbara Fr. Werbrouck (1749 - 1810). En dan kwamen de Fransen onze contreien bezetten. In april 1795 werd het département des Deux-Nèthes ingedeeld in 23 kantons. In een zitting van 8 mei 1796 werd het domein de Proli ‘gehuurd’ voor de zetel van het kantonnaal huis. Men vierde er op 30 mei ‘la fête des victoires et de la reconnaissance nationale’. Een nieuwe tijd brak aan. De Antwerpse notabelen werden als gijzelaars afgevoerd naar Frankrijk en vastgehouden tot de nodige fondsen waren samengebracht voor de Franse oorlogskas. De familie Van Pruyssen, Werbrouck... waren ook bij de ongelukkigen.

In maart 1806 is er een aankondiging in de Antwerpsche Gazette. *Notaris Rutgeerts zal publiekelijk verkopen. Het grootste en schoonste huis van Antwerpen op de Place Bonaparte (Groenplaats). Het is het riante paleis van Charles de Proli. De tweede koop is een schoon en welgelegen hof van plaisantie, met schoone huzinghe rondom ten dele in muren, ten dele in zyne haegen en de gragten, met hoveniers huyzinge en de stallinge, gronde, plantagien, en de allen den toebehoorten, genaamt de Meirminne, gestaan en gelegen te Berchem... De derde koop is het huis ‘De Kroon’ in de Beddenstraat. De palmslag wordt gegeven 2 mey 1806.*

Koper was Joseph Emmanuel Werbrouck-Pieters, zoon van burgemeester van Antwerpen (1801-1813) Joannes Stephanus Werbrouck. Deze was eigenaar van het kasteel Troyentenhof in Berchem. De maire van Antwerpen was geen onbekende in het drama dat zich heeft afgespeeld. Samen met J.F.F Biart werd hij gearresteerd en de goederen werden aangeslagen. Burgemeester Werbrouck is overleden in de gevangenis van Rouen in 1813. Met J.F.F Biart is alles terug goed gekomen en hij werd in ere hersteld. Ze werden beticht van corruptie. Er is zelfs een toneelstuk over geschreven.

Joseph Emmanuel Werbrouck (1775-1850) heeft veel betekend voor Antwerpen tijdens de woelige periode van 1830. Hij ijverde voor een tolvrije Schelde en een spoorverbinding naar Duitsland in 1839. In 1817 verkoopt hij het lusthof ‘La Sirène’ aan Juffrouw Elisabeth-Jeanne Dirven (Nantes 1770 - Antwerpen 1833). Haar erfgenamen verkochten het ganse domein openbaar op 17 mei 1834 (notaris Van Berckelaer). Jean François Coosemans verwierf twee vierde, August De Marbaix één vierde en Charles Pecher ook één vierde. Op de Openbare verkoping van 11 juni 1854 van het gedeelte van de familie Coosemans kocht Jan Van Gend de loten 1 tot 10 aan. De aankopen werden gedaan via architect Fr. Heliodor Leclef.

Jan Baptist Van Gend (Antwerpen 1800 - Berchem 1880), gehuwd met Fanny, Isabella Vervoort (1813-1882) was de laatste bewoner die van ‘la Sirène’ genoot als lusthof. Samen met de familie Loos waren ze de grondleggers van de diligence onderneming Van Gend & Loos van Antwerpen-Amsterdam en Brussel. Onder Oostenrijks bewind zijn de steenwegen sterk verbeterd. Op 25 april 1829 gebeurde er een zwaar ongeval met een diligence aan de Rode Poort in Antwerpen. De tuigen van de twee voorste paarden braken af en de postkoets duikelde in de Antwerpse vesten. Er waren 10 slachtoffers te betreuren. Oude transportvoertuigen van de vervoersfirma zijn nog steeds te bewonderen in het Openluchtmuseum van Arnhem. De erfgenamen J.B. van Gend verkochten het stuk ‘La Sirène’ in 1880 voor 275 000fr. aan J.B von der Becke.

Luxueuze stadswoning de Proli op de huidige Groenplaats 41-42. Op het balkon heeft Napoleon nog gestaan in 1804 om de Place Bonaparte te aanschouwen Foto van 1908.Felixarchief FOTO.OF#5678

Portret van hoogstwaarschijnlijk Charles de Proli. Collectie SAA-verzameling portretten P49

Hof van Plaisantie te huur. Gazet van Antwerpen 2 november 1787

D At'er van stonden af aen by de Curateurs ten Boedele van den Graeve de Proli te hueren is een schoone Hof van Plaisantie, met zeer schoone Huyzinge, hebbende differente benede en boven Kamers, Stallinge, Remise en verdere toebehoorten, gelegen buyten dezer Stads St. Joris Poorte tegens het gewesene Justitieveld, waer van de Sleutels beruften op het voorf. Hof by den Hovenier.

Franse Municipaliteit huurt het luthof 'La Sirène' in 1796 (Geschiedenis Berchem Stockmans p. 78)

Den 10 floreal jaar IV (30 april 1796) werd hier het feest der echtgenooten of *la fête des époux* gevierd - *avec toute la pompe et simplicité que les circonstances actuelles nécessitent.* - Wekelijks hielden de municipale agenten van Mortsel, Hemixem, Vremde, Borsbeek, Deurne, Borgerhout, Wilryck en Hoboken zitting te Berchem; in zitting van den 8 mei 1796 werd het hof van Proli (zie bl. 38) tot zetel der municipaliteit gehuurd. Den 20 mei werd de wet van 19 ventose, betreffende het zweren van haat aan het koninkdom, afgelezen; slechts een agent was tegenwoordig. Den 30 mei vierde men het feest - *des Victoires et de reconnaissance nationale* - met al de plechtigheid welk zulk een feest vereischte; de klok werd onder 't feest geluid en 't zelve gesloten met de herhaalde kren van *Vive la république!*

Onnoodig te zeggen hoe weinig onze dorpsbestuurders met al dien franschen en dollen rim-ram ingenomen waren, en dat zij slechts gedwongen de zittingen bijwoonden.

Schilderij van Joannes Stephanus Werbrouck en familie. Locatie onbekend

Een gerechtelijk drama in 1813

Overlijdensbericht Juffr. E.J. Dirven

In 1809 ontwierp de firma J.B. van Gend & Loos een diligence met dubbele cabine.

DE VERKADELING VAN JULES VON DER BECKE IN HET DERDE DEEL.

J.B. von der Becke (1825-1895) werd in 1825 geboren in Iserlohn in Duitsland. In 1832 kwam hij met de familie naar Antwerpen. Hij huwde met Fanny Charlotta Marsily (Antwerpen 1833-Antwerpen 1915). Het gezin had drie zonen: Julius Bernardus (1854-1891), Adolphe Guillaume (1858-1932) en Alfred Edward Maximilian (1866-1937). De familie was geen onbekende in het Antwerps zakenleven. De bekendste onderneming was de in 1872 opgerichte Société Anonyme de Navigation Belge-Americaine. Later bekend onder de Red Star Line. J.B. von der Becke werkte nauw samen met zijn schoonbroer William Edward Marsily. In Antwerpen laat hij verschillende opbrengsteigendommen bouwen. Wanneer hij het domein 'La Sirène' kocht in 1880 liet hij rond 1885 acht rianten herenhuizen bouwen in de Kraanstraat (Prins Albertlei) tot met de hoek van de Generaal Lemanstraat. De ontwerpen zijn van architect J.L. Hasse. Het worden de huisnummers 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 en 28. Van de acht huizen is er geen enkel nog in zijn oorspronkelijke toestand of ze zijn afgebroken voor appartementsgebouwen. Gelukkig hebben we een reeks oude postkaarten die het geheel nog kunnen weergeven. J.B. von der Becke bewoonde een kasteeltje dat is afgebroken rond 1927 voor de aanleg van de Jan van Rijswijcklaan en de aansluiting met de Koningin Elisabethlei. Zijn zoon Max von der Becke bouwde naast het ouderlijke kasteeltje

een nieuw losstaand herenhuis in 1911. Het huidige nummer Koningin Elisabethlei nr. 26. Over deze grote domeinen en de andere luthoven op de Kon. Elisabethlei zullen we het in latere edities van Hertoghe Actueel hebben. Het is wel de moeite om eens naar het Ardens dorp Mirwart te rijden. Daar staat het imposante kasteel dat J.B. von der Becke in 1891 verwierf. Hij is er overleden in juli 1895. Momenteel is het een hotel. Heel wat Antwerpse families van Duitse afkomst hebben er in de zomermaanden hun vakanties doorgebracht en deelgenomen aan jachtpartijen. De aangrenzende watermolen werd verhuurd voor zomerkampen aan jeugdbewegingen.

portret J.B. von der Becke

kasteel van Mirwart

De herenhuizen op de Prins Albertlei die door J.B. von der Becke gebouwd zijn, werden de eerste jaren voornamelijk gehuurd door families die van Duitsland afkomstig waren. Sommige hadden ook Duits personeel. Meestal twee meiden en een knecht. Er was een sterk verloop van personeel. Na WOI kwamen er ook joodse diamantairs wonen. Vanaf 1925 verschenen de eerste appartementsgebouwen op de Prins Albertlei. Sommige grote tuinen liepen tot in de Merodelei. Daar waren de koetshuizen en later garages. Op grote feestelijkheden of trouwpartijen kwamen de namen van de Duitse families die hier woonden ook terug in persartikels. Er was een sterke band onder de Duitse families.

*Acht riante woningen om te verhuren.
(Collectie Marc Stevens)*

Verkeveling van der Becke met de huisnummers: 21,22,23,24,25,26,27,28 (huidige toestand met appartementsgebouwen)

WIE WAREN DE EERSTE HUURDERS OF BEWONERS VAN DE ACHT HUIZEN VON DER BECKE

Prins Albertlei nr. 21

In 1885 deed J.B. von der Becke een bouwaanvraag voor dit pand. Architect was J. L. Hasse. Het is één van de weinige bouwaanvragen die bewaard zijn van de woningen von der Becke in het Felixarchief.

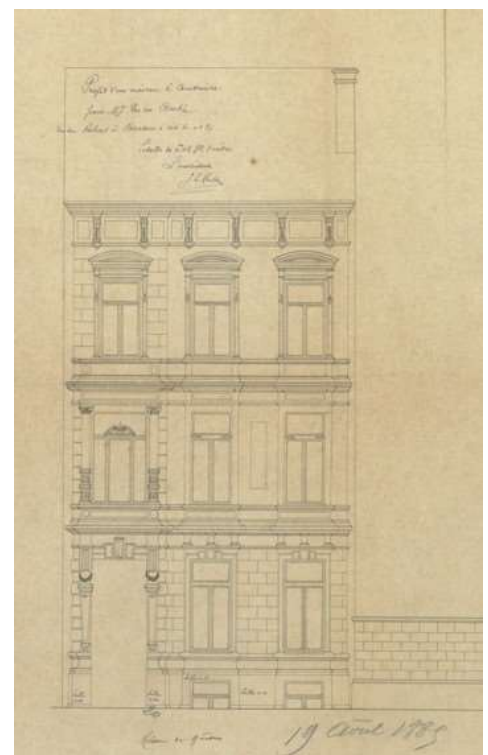
De eerste bewoner was Georges de Bary, geboren in 1850 in Barmen-Pruisen en koopman. Hij was gehuwd met Charlotte Jordans uit Krefeld. Zij is overleden te Berchem in 1913 en begraven in het familiegraf in Barmen. Rouwadres is de Pr. Albertlei nr. 21.

Tussen 1925 en 1933 vinden we de heer Th. Beullekens op het adres. Hij was bankdirecteur en vermoedelijk eigenaar van het pand.

Op 28 januari 1947 was er de verkoping van de meesterwoning met een grondopp. van 549m². Verkoopprijs bedroeg 675000 fr.

Architect Paul Van de Velde uit Boom deed een aanvraag in 1947 om het pand af te breken voor een appartementsgebouw. In de bouwaanvraag stond vermeld dat de woning onbewoonbaar was door oorlogsschade.

*Bouwaanvraag 1885 J.B von der Becke,
Felixarchief bouwaanvragen 956#295*

Prins Albertlei nr. 22

Hier is de eerste bewoner, Peter Fuhrmann, koopman in wol, , geboren in 1849 in Lennep (Pruisen). Na een zakenreis naar Buenos Aires in 1873-74 huwde hij in 1875 met de Antwerpse Elvira Helena Kreglinger. Zij was de dochter van Theodoor Paul Kreglinger. In 1883 kwamen ze als huurders hier wonen. Hun dochter Emilia werd in 1895 nog in Berchem geboren. Peter Fuhrmann liet door architect Jos Hertogs in 1899 een imposante woning bouwen op de Kon. Elisabethlei nr. 22. Afgebroken rond 1975. Zijn broer Johan Daniel Fuhrmann (1839-1911) had op de Belgiëlei al een indrukwekkend herenhuis op het nummer 187 (ook afgebroken). Wanneer WOI uitbrak moesten de families vluchten. Peter werd gevangengezet. Dankzij voorspraak van Belgische vrienden kwam hij vrij en werd hij afgevoerd naar de Nederlandse grens. In Arnhem werd de familie terug herenigd. Zij konden terugkeren naar Antwerpen onder de bezetting. In 1918 moesten ze terug het land verlaten. Na de oorlog werden hun bezittingen onder sekwester geplaatst en verkocht. De familie verbleef in Bloemendaal bij Haarlem en daar bouwden ze er een nieuw imperium op. Voor Antwerpen hebben zij veel steun gegeven aan de Duitse school in de Quellinstraat en het oprichten van een Zeemanshuis.

Van 1902 tot 1912 vinden we volgende bewoner terug: Frans Schepens.

Van 1913 tot 1920: Ad. Kreglinger en Ed. Arnolds

Op 1 december 1921 werd het huis Prins Albertlei nr. 22 aangekocht door Dr. Klijnen-Leclaire. Zij kochten het van Adolphe en Max von der Becke die op de Kon. Elisabethlei nr. 24 woonden. In 1925 werd het huis nog eens openbaar verkocht. Nieuwe eigenaar was E. Maes, een industrieel. En in 1936 was er een verkoping via de vrederechter. Hetzelfde jaar was er een bouwaanvraag voor een appartementsgebouw genaamd 'Résidence Prince Albert'. Architect is Nachman Kaplansky.

Peter Fuhrmann en Elvira Kreglinger

Prins Albertlei nr. 23-24

De oorspronkelijke voorgevels van de imposante nrs 23 en 24, gebouwd door J.B. von der Becke, bestaan nog gedeeltelijk en zijn geïntegreerd in de twee luxe appartementsgebouwen die hier opgericht zijn in 1928. Het was een realisatie van de aannemers Van Riel & Van den Bergh. Ze kregen de naam Le Confort I en II. Aansluitend in de Merodelei nr. 31 werd ook een appartementsgebouw opgericht met garages. De mooie oorspronkelijke tuinen werden zo dicht gebouwd. De ontwerpen waren van architecten Alfred Portielje & Jan De Braey. Op deze locatie op de Prins Albertlei moet het lusthof 'la Sirène' gestaan hebben.

Op 7 september 1887 kwam in nr. 23 als eerste bewoner Mevrouw Laura Maria Fallenstein von Muehlen (Düsseldorf 1820-1899) wonen. Zij was de weduwe van Charles Gustave Bunge (1811-1884), de grondlegger van het handelshuis Bunge & Cie in Antwerpen. Zijn zoon Eduard, geboren in 1851 richtte heel wat buitenlandse handelshuizen op. Hij werd één van de belangrijkste financiers van Koning Leopold II bij de exploitatie van Belgisch Congo. Een tip voor een vakantie uitstap. De broer van Charles Bunge, Gustave Bunge (Amsterdam 1821) liet in 1854 een prachtig neogotisch kasteel bouwen in Sinzig nabij Bonn. Het is momenteel een museum en te bezoeken. (zie foto).

De volgende bewoner van Prins Albertlei nr. 23 was de familie Ferdinand Louis Van Koetsem-Debien uit Deurne. Een makelaar in granen. Zijn ouders bezaten het nog bestaand kasteeltje Muggenberg in Deurne.

Een belangrijke bewoner rond 1910 tot 1927 is Emile-Joseph Jacobs, (Antwerpen 1881-1955 Alexandrië-Egypte). Hij stamde uit een vermogend gezin van twaalf kinderen. Volgens het adressenboek was hij 'procureur honoraire du Roi'. Zijn zus Elvire huwde met Léon van den Bosch. Ze lieten door architect Hertogs drie grote herenhuizen ontwerpen op de Koningin Elisabethlei. Het nr 10 is momenteel het Notarishuis Antwerpen. Emile Jacobs was lid van verschillende archeologische en Egyptische verenigingen. Een advertentie in het Handelsblad van 1927 kondigde een openbare vrijwillige verkoping van rijk mobilair aan. Mr. Jacobs vertrok definitief naar Egypte. Hij was ook beschermend lid van het Egyptologisch Genootschap koningin Elisabeth.

kasteel Bunge-Andreae in Sinzig nabij Bonn

Kasteel Muggenberg in Deurne

Waar te 23 vóór de 10e eeuw in Mechelen 21/12/1927 "De verhuur" - Het was toen nog een kasteel.

Studie van deurwaarder Jos. A. Cornelissen,
Mechelsche steenweg, 124 (Telef. 236,82)
Antwerpen.

Bij Vertrek

Openbare en Vrijwillige Verkoop
VAN EEN

RIJK MOBILIER

ten heerenhuizen Prins Albertlei, 23
(Warande) Berchem.

Op MAANDAG 19 DECEMBER 1927 en
volgende dagen, telkens om 2 ure namiddag
en bestaande uit: garnituren van salons,
eet- en slaapkamers, Persische en andere
tapijten, kunstvoorwerpen, kristal, porse-
lein, oordelen, juwelen, zilverwerk, bron-
zen, schilderijen, Staat en buffet-pianos,
auto torpedo Fiat.

Bijzondere tentoonstelling: 17 Dec. van
10 tot 6 ure; openbare tentoonstelling: 1
18 Dec. van 10 tot 1 1/2 ure.

Voor breedvoeriger beschrijving zie plak-
katen. — Catalogen — inlichtingen te be-
komen ter studie van den verkoopshoude-
den deurwaarder.

19138

*Aankondiging vrijwillige openbare verkoping van de inboedel
van Emile Jacobs in 1927*

In het nr. 24 kwamen in januari 1890 Hendrik Adolf Mund (Duisburg 1841 - Antwerpen 1906) en Elisabeth Ann Engels (Berchem 1853 - Berchem 1908) wonen. Hij was makelaar in assurantiën. In 1898 vertrok de familie met de drie jongste kinderen naar Bonn maar ze kwamen in 1904 terug naar Antwerpen. De oudste zoon bleef in Antwerpen en zette de zaak verder in de Huidevettersstraat.

De volgende bewoner was Gustaaf Demanet uit Gosselies. Geen onbekende familie in de streek van Charleroi. In Antwerpen was hij houtkoopman. Zijn echtgenote Elisa Van den Wijngaert schonk hem 8 kinderen. Bij de verbouwing werden het grote luxe appartementen.

Oude gevels nr. 23-24 geïntegreerd in de appartementsgebouwen Le Confort I en II

Huur advertentie

Prins Albertlei nr. 25

De eerste bewoning van dit herenhuis gebeurde door de Duitse koopman Frederik Gustaaf Martens (Hamburg 1852 - Bad Pyrmont 1924). Hij was gehuwd met Selina Chambers (Sheffield 1852-Kapellen 1913). 2 kinderen zijn geboren in Rotterdam en 2 in Antwerpen. De oudste dochter Evelyn Martens (Antwerpen 1886-1919 Wiesbaden) huwde op 9 mei 1910 in de kerk van de Brabantse Olijfberg in de Lange Winkelstraat, met Henry Böcking. (1879 Antwerpen-1945 Hepperting). Het moet een sprookjeshuwelijk geweest zijn waar de ganse Duitse beau monde aanwezig was. In de toenmalige pers is het uitvoerig beschreven en ook wie er aanwezig was. De avond voordien werd er een *polterabend* gehouden. De gasten brengen dan aardewerk mee dat stuk gegooid wordt. Het gezegde *scherven brengen geluk* kent hier zijn oorsprong. De vader van Henry, Richard Ferdinand Böcking (1849 Abentheuer - 1919 Amsterdam) heeft zich heel hard ingespannen voor de restauratie van de protestantse kerk in de Lange Winkelstraat. Vijf van de zeven koorvensters werden door de familie betaald. In het begin van WOI werd de familie Böcking ook uitgewezen. Via Amsterdam ging een deel van de familie terug naar Duitsland. Evelyn Böcking-Martens overleed in 1919 in Wiesbaden. En haar man in 1945 in Hepperting. Liane Greter en haar vader hebben heel wat genealogisch onderzoek gedaan naar hun families. Van Liane die in Canada woont, hebben we enkele mooie familiefoto's doorgestuurd gekregen. In 1908 liet Frederik Gustaaf Martens een kasteel bouwen in Kapellen in een park van 14ha. Het is nog steeds gekend als het Ekenhof. De jongste dochter Violet (Tiny) is hier gehuwd met Alfred E.J. Baron von Reiszwitz (Polen). Het kasteel in Kapellen werd openbaar verkocht in oktober 1928. De reder Eric Thornton kocht het aan. In 1930 werd Robert Gustave Grisar-Good de nieuwe eigenaar.

In 1937 was er nog een sprookjeshuwelijk van de kleindochter Melle Denise Grisar met baron J. van den Branden de Reeth. Alles kwam goed tot WOII. Het kasteel stond dan terug leeg. Na nog een verkoping in 1946 werd het In 1960 aangekocht door de familie Pelckmans.

De woning Prins Albertlei nr. 25 werd rond 1908 gehuurd door de weduwe Charles Kreglinger (1851-1907) Louise Nothwang (1863-1935). Rond 1920 kwam haar zoon Robert Kreglinger mee in wonen. Mevrouw Kreglinger-Nothwang overleed in Brussel in 1935. Haar adres was Haachtsesteenweg 231 te Schaarbeek. Ook nog een bestaand groot herenhuis. In maart 1936 werd in Brussel een grote veiling gehouden van haar kunstpatrimonium en inboedel. In de catalogus stonden bekende werken van James Ensor, Brueghel en Rubens vermeld. Zelfs een automobile, grande limousine, merk Excelsior, model Albert Premier. De radiator dop is een afbeelding van een soldaat met een helm. Volgens sommigen is het Koning Albert. Anderen schrijven dat het een gewone soldaat is. Hij heeft geen snor. En Koning Albert had een snor. Vergetelheid van de kunstenaar?

In 1925 werd het huis Prins Albertlei nr. 25 aangekocht door de diamanthandelaar Abraham Leopold Goldmuntz (Antwerpen 1890). Hij is de broer van Romi Goldmuntz (Krakau 1882–Antwerpen 1960) die hier woonde van 1920 tot ongeveer 1933. Hij is ons bekend als Antwerpse weldoener voor de Joodse gemeenschap. Een Cultuurcentrum en een synagoge heeft zijn naam gekregen. Ook na WOII doet Romi Goldmuntz grote inspanningen om de diamantsector er terug bovenop te krijgen. De gebroeders Goldmuntz hadden in 1920 meer dan 600 werknemers in de diamantsector in dienst. Abraham kocht het huis van Adolphe en Max von der Becke. Abraham Goldmuntz die op nr. 26 woont, doet in 1936 een bouwaanvraag voor een appartementsgebouw op nr. 25. Architecten zijn Frans Dens en Gustaaf Van Meel.

Huwelijk 1910 van Evelyne Martens met Henry Böcking

Kasteel Ekenhof in Kapellen

Romi Goldmuntz

Prins Albertlei nr. 26

De eerste huurder was Ferdinand Julius Kalckhoff (Keulen 1847) gehuwd met de Antwerpse Gabriella Schuermans (Antwerpen 1865). In 1926 – 1939 woonde er de diamanthandelaar Abraham Leopold Goldmuntz, gehuwd met Julie Kleinberger. In 1953 verkocht hij het huis. Hij was dan woonachtig in New York. Het pand werd verhuurd. In 1953 was er een aanvraag voor afbraak van het herenhuis. In 1954 werd er een appartementencomplex gebouwd.

Prins Albertlei nr. 27

In 1891 werd het herenhuis verhuurd aan Henri Jozef Wegimont (Vieux Ville 1848), gehuwd met Anne Criquillon. Hij was makelaar in granen. Het gezin woonde er met 9 kinderen. In 1899 kwamen Alfred Edouard Maximilian von der Becke (Antwerpen 1866 - Brussel 1937) met Héléna Emma Osterrieth (Antwerpen 1875 - Antwerpen 1976) er wonen. Ze verbleven er tot hun nieuw gebouw op de Koningin Elisabethlei nr. 26 af is in 1912-'13. In 1906 deed von der Becke een bouwaanvraag voor 'een remise voor automobile' achteraan zijn eigendom in de de Merodelei.

De volgende bewoner was gedeputeerde Charles van Nyen (1864-1951), gehuwd met Alberte Meeus. Het koppel woonde vóór WOI op de Grote Steenweg nr. 13. Tot voor enkele jaren het Vrederecht van Berchem. Aan Charles van Nyen en Provinciegriffier Jozef Schobbens hebben we te danken dat er nog heel wat parken zijn rond Antwerpen. Zo werd het Rivierenhof in Deurne aangekocht door hun bemiddeling door het Antwerpse het Provinciebestuur in 1921. Vanaf 1928 was de bewoner een wisselagent, G. Verhoosel. In 1956 werd het herenhuis afgebroken voor een appartementsgebouw.

*Woning Prins Albertlei nr. 26.
Net voor de afbraak in 1954*

Prins Albertlei nr. 28

Dit indrukwekkend hoekgebouw had als eerste bewoner Theodorus Charles Joseph Bracht (Morges-Zwitserland 1843-Berchem 1911) Hij is gehuwd met Cecilia Weber (Moskou 1855-1939). De familie woonde er met 5 kinderen, een gouvernante, 2 meiden en een knecht. Interessant is dat we van deze woning het huurcontract hebben kunnen vinden in de minuten van notaris Van der Schoot. Het is een huurovereenkomst tussen J.B. von der Becke en Th. Ch. Bracht in 1889. Er moest nog wel behangen en geschilderd worden. Het huis was nog 'en construction'. De jaarlijkse huurprijs bedroeg 11500fr. Wat heel veel geld was voor die tijd. Rond 1951 was er de Poly-Clinique Libertas gevestigd. Het prachtige gebouw is afgebroken voor een groot appartementsgebouw door de firma Amelinckx in 1953-'54.

39

Prins Albertlei nr. 28

*Les Grands Mariages uit Le Courier d'Anvers 1910.
Huwelijk van Victor Bracht met
Dorien Bunge op kasteel
Calixberg te Schoten. Victor is
de zoon van Theodoor Bracht
en Dorien is de dochter van
Eduard Bunge.*

*Appartementsgebouw hoek Prins
Albertlei-Generaal Lemanstraat 3*

Met bijzondere dank aan

Marc Stevens, Marcel Windey, Alfred Schallenberg, Dick Wursten, Liane Greter, Geoffroy Le Grelle, Jef Demey, Dominique Werbrouck, Mieke Meeuws en Hugo De Hoon voor ondersteuning van het onderzoek van dit artikel.

Geraadpleegde bronnen.

Fotocollectie Marc Stevens, Felixarchief -bouwaanvragen, privé archieven, inventaris onroerend erfgoed, Kring voor Heemkunde Wilrica, archief Gazet van Antwerpen, Verhandelingen van de Koninklijke Academie voor Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten, Charles Proli, Antwerps zakenman en bankier. H. Houtman-De Smedt, 1983. Een genealogische schets van de familie Werbrouck door L. Gorissen, 1974. Rijksarchief Beveren-notariaat. Het hof van Charles de Proli – 1763 door Hugo Lambrechts-Augustijns in Heemtenberg, juni-juli 2009. Geschiedenis van Berchem door Kan. Floris Prims, 1949

ALEX ELAUT - Alex.Elaut@proximus.be

Extra aanvulling.

Je kan ook meer lezen over de familie de Proli in volgende link.

[CARPE DIEM - GRAAF DE PROLI - VAN BLINKEND ZILVER TOT ZWARTGOED](#)

De heer Alfred Schallenberg heeft dertig jaar onderzoek gedaan naar zijn familiegeschiedenis. Zijn grootouders waren als Duitsers in dienst bij Antwerpse Duitse families. U kan er meer over lezen en ook heel interessante bijkomende informatie inwinnen over de Antwerpse Duitse kolonie.

Mijn overgrootvader Peter Schallenberg en de familie Müller – door Alfred Schallenberg.

Mijn interesse in onze familiegeschiedenis begon 30 jaar geleden.

Rond 1990 ontdekte ik dat mijn overgrootvader Peter Schallenberg met Heinrich Müller naar Antwerpen was gekomen. Hun beroepen: zakenman.

Ik vond ook dat beiden hier in Antwerpen getrouwd zijn.

Vanaf het begin van de 19de eeuw trekken Duitse handelaars en intellectuelen naar Antwerpen, aangetrokken door de haven en de nieuwe handelsmogelijkheden. Binnen deze Duitse kolonie spelen de families Müller en Schallenberg een bescheiden maar betekenisvolle rol. Hun geschiedenis raakt aan de ontwikkeling van spoorwegen, internationale handel, industriële pioniers zoals Farbwerke Hoechst, en de netwerken rond de Antwerpse beurs en haven. Dit familieverhaal biedt een unieke inkijk in de economische, sociale en culturele verwevenheid tussen het Rijnland en Antwerpen in een tijd van ingrijpende verandering. Lees het volledige geïllustreerde verhaal [via deze link](#)

Karel Ooms. Verzameld in Dessel door Luc Damen

In 2025 was het 125 jaar geleden dat Karel Ooms (Dessel, 1845-Cannes, 1900) overleed. Dat werd in zijn geboortedorp herdacht met “Karel Ooms. Verzameld in Dessel”, een tentoonstelling die liep van 6 december tem 4 januari.

De 40 getoonde werken zijn eigendom van het Lokaal bestuur van Dessel, van Heemkundige Kring De Griffioen Dessel vzw en van de heer Rudy Lenaerts, een Desselaar die achttien werken van Karel Ooms in zijn privéverzameling heeft. Met portretten, religieuze werken, historische werken, genrewerken en oriëntalistische stukken, werken op doek en paneel, voorstudies, een tekening en een ets bood deze tentoonstelling een representatief beeld van het oeuvre van Karel Ooms. **De brochure bij de tentoonstelling [kunt u hier downloaden](#).**

Een blikvanger was ongetwijfeld de Verboden Lezing (olie op doek, 136 x 108 cm), het bekendste werk van Karel Ooms. Hij schilderde het een eerste keer in 1876. Dat schilderij werd datzelfde jaar door de overheid gekocht en bevindt zich in het Koninklijk Museum voor Schone kunsten in Brussel.

In 1884 maakte Karel Ooms een tweede versie, die qua formaat en voorstelling identiek is aan het schilderij van 1876. Die versie bevond zich in de Warder Painting Collection (Clark County Public Library, Springfield, Ohio) en werd in maart 2013 op een veiling in de Verenigde Staten verkocht. In 1885 schilderde Karel Ooms de Verboden Lezing voor een derde keer, zij het in een verkleinde versie (61 x 46 cm) en op hout.

Vermoedelijk maakte hij die versie voor zichzelf. Het werk bleef in ieder geval in zijn bezit en werd in 1922 geveild toen de kunstcollectie van zijn weduwe Edith Ooms-Van Eersel onder de hamer ging. Haar kasteel stond in de Karel Oomsstraat ter hoogte van Antwerp Tax en Hotel Firean. Het was de versie uit 1884 die in Dessel op de tentoonstelling hing.

De Verboden Lezing is een combinatie van een historisch genrewerk, een religieus werk, én er is veel aandacht besteed aan het portretteren van de personages. De Katholieke kerk moedigde het lezen van de bijbel door gewone gelovigen niet aan en verbood uitgaven en vertalingen die als ketters beschouwd werden. Met de komst van het protestantisme in de 16de eeuw kwamen heel wat edities van de bijbel op de lijst van de verboden boeken, die in 1559 werd ingesteld.

Op de Verboden Lezing zien we een oude man die in een studeerkamer aan een tafel zit en samen met een jong meisje een protestantse bijbel leest. Ze worden verrast door onverwacht bezoek en draaien hun hoofd in de richting van de bezoeker. De man kijkt bezorgd, op het gezicht van het meisje is angst te lezen; ze probeert vlug het boek dicht te klappen. Ooms is erin geslaagd om het verrassingseffect in het tafereel perfect uit te drukken. De gelaatsexpressie van de twee figuren en de beweging die het meisje maakt, zorgen voor een dramatisch accent. De portretschilder, die Ooms was besteedde veel zorg aan de gezichten. Ze staan centraal in de compositie en trekken de aandacht.

Andere blikvangers op de tentoonstelling waren o.a. het Portret van Elisabeth Verdonck, Ooms' moeder (olieverf op doek, 65 x 54 cm, 1868), een niet gedateerd Zelfportret (olieverf op doek, 70 x 60 cm), Jonge Romeinse of de postuurverkoopster (olieverf op paneel, 75 x 56 cm, niet gedateerd) en Zicht op een Oosterse haven (olie op doek, 46 x 55 cm, niet gedateerd). De postuurverkoopster was ooit in het bezit van Henri Fester (1894-1939), wiens kasteel in de Karel Oomsstraat nu Campus Harmonie van de Kunsthumaniora is. De kunstcollectie van Fester werd in 1940 geveild.

Er zijn nog heel wat werken van Karel Ooms, die ergens bij iemand aan de muur hangen, maar verder niet gekend zijn. De Heemkundige Kring van Dessel verzamelt informatie over het leven en de werken van Karel Ooms.

Heeft u nog een Ooms in huis? Of weet u waar er nog een te vinden is?

Alle info is welkom bij Luc Damen, voorzitter van HK De Griffioen Dessel vzw
0478 32.23.71 | luc.damen@telenet.be

Sledetocht familie Meeus

Het echtpaar Edith Ooms-Van Eersel had een kasteel dat gelegen was in de Karel Oomsstraat ter hoogte van Antwerp Tax en Hotel Firean.

Neptunus

03-01-2026

Van 'Helden' maken wij mensen oh zo graag standbeelden en daar is de stad Antwerpen geen uitzondering op. Schrijvers, schilders, arbeiders, politieke figuren, we vereeuwigen ze in brons, in steen, in hout, enzovoort, omdat we van ze houden en omdat het onze Koekenstad eer aandoet. De Schelde, de slagader van onze stad, kan in dat rijtje niet ontbreken.

Op de Grote Markt staat Brabo op het punt om de afgehakte hand van Druon Antigoon in de Schelde te gooien. Als je de setting bekijkt, dan kan die hand helemaal niet in de Schelde vallen. Dat heeft alles te maken met de architectuur rondom. Geen kat die erom treurt. En of Antwerpen door de naam 'hand-werpen'

ontstond? Niemand die het weet.

En dan is er de watergod Neptunus op het Marnixplein. Het stadsbestuur was blijkbaar zo euforisch door het vrijmaken van de Schelde, het opheffen van de tolheffing door Nederland in 1863, dat het werk niet groot, groter, grootst kon zijn. Het torent zo'n twintig meter hoog. Het beeld draagt Neptunus en zijn drietand bovenaan, een kroon, kettingen, alles in steen gebeiteld als symbool van de bevrijding van de stad door de herwonnen vrije toegang tot de zee. Een ode aan de handelsgeest van Antwerpen en haar onbreekbare band met het water.

Jaren later, ver van Antwerpen, stonden mijn man en ik op het dek van een passagiersschip midden in de Atlantische Oceaan. We passeerden de evenaar en dat konden Neptunus en zijn vrouw niet zomaar laten gebeuren. Elke evenaars-passant moest en zou gedoopt worden. Mijn man, die al eerder gedoopt was, werd gevraagd om de rol van Neptunus op zich te nemen en ik profiteerde mee. We werden in de gepaste outfit gestoken, Neptunus waardig. We riepen de zee toe, doopten passagiers met water en verklaarden het zoute water officieel vrij. Niemand protesteerde. Iedereen opende gewillig zijn mond voor een snuifje zout op de tong om Neptunus ter wille te zijn.

En of wij er plezier in hadden. Voor ons geen water op ons dak, geen zout op de tong maar wel respect van de gedoopten, een extra voorrecht om Neptunus te vertegenwoordigen. Er werden foto's genomen en ook mijn man en ik kregen het voorrecht van een fotoshoot. We werden samen gezet, maar in plaats van een extra foto van ons twee kregen we ook een emmer koud water over ons heen. Geen waarschuwing, geen genade, want zo stelde de bemanning, als je Neptunus speelt, dan moet je tegen een beetje zout water kunnen. En zodus kwam loontje om zijn boontje en om dat loontje lachen we nu nog.

EXTRA

Neptunus was oorspronkelijk de Romeinse god van de zee. Veel later kreeg de planeet Neptunus, ontdekt in 1846, een plaats in onze cultuur, en daarop baseerde Gustav Holst zijn mysterieuze "Neptune, the Mystic". Het stuk maakt deel uit van zijn suite The Planets, waarin deel VII gewijd is aan de planeet Neptunus. Een aanrader voor mensen die houden van klassieke muziek.

FRIEDA GOOVAERTS

In ons park

8 januari 2026

Gebaseerd op het weer van voorgaande jaren gaat 8 januari 2026 misschien in onze buurt wel de geschiedenis in als “die dag met veel sneeuw”. We moeten het afwachten.

Op 9 januari lag de neus van deze sneeuwman in het park al op de grond. Hij vermoedde het en lijkt te berusten in zijn lot.

NELLY BONGERS

44

Fotohoek

In de buurt – de Singel – Love²Arts

Uiteraard kent u de Singel en de Love²Arts Gallery, beiden in de Desguinlei.

Ze hebben zo'n uitgebreid cultureel programma dat het niet in onze buurtkrant past maar een bezoekje aan hun website loont zeker de moeite. Gewoon even op het logo klikken.

**DE
SINGEL**

In de buurt – Kunst in het Provinciehuis

*Kunstexpo Music-Hall
nog tot 19 februari 2026*

Kunst en muziek in dialoog, 1900-2000

Waar: Provinciehuis Antwerpen, Koningin Elisabethlei 22

Prijs: Gratis

Meer info vind je op de pagina [Music-Hall](#).

**Provincie
Antwerpen**

46

Bob Daems, Beheerder kunstcollectie

kunst@provincieantwerpen.be M +32 472 98 14 11

Jan Kiemeneij - Ballerina (olieverf op doek, 1921)

In de buurt – Markgrave – Brederode

Wandelconcerten Sint Laurentius

Volg de link op de datum voor het aangeboden programma

Donderdag 5 Februrari

Roots of Juniper (vocaal sextet)

Donderdag 5 Maart

Glen de Roo (gitaar)

Donderdag 2 April

Amato Ensemble (klarinet & strijkkwartet)

Donderdag 7 Mei

Fanny Van Coninckxloey (harp)

Rani Janssens (mezzosopraan), Thalia

De Clercq (sopraan)

Donderdag 4 Juni

Anima duo (harp en fluit)

Activiteiten buurthuis Unik

Klik even op het logo voor meer info

In de buurt - Harmoniewijk

Het Koetshuis

In het koetshuis valt heel wat te beleven.
Check de kalender via deze link harmoniewijk.be.

47

januari 2026

zaterdag 3 19u00
Barmonie Nieuwjaarsborrel
gratis

woensdag 7 20u00
**Chad McCullough
– Bram Weijters Quartet**
Jazzconcert gratis mits inschrijving

zondag 18 9u30
Parelende Passages uit de Barok
Klassiek concert €12,50 pp mits inschrijving

vrijdag 23 20u00
Satie & Compagnie
Muziektheater gratis mits inschrijving

vrijdag 30 17u00
Barmonie Gamenight
Spelconsoles en gezelschapsspellen gratis

februari 2026

zondag 1 9u30
Italiaanse Ochtend Jazz Trio
Ontbijtconcert €12,50 pp mits inschrijving

woensdag 4 20u00
**Gregory Frateur sings
Billie Holiday and then some**
Jazzconcert gratis mits inschrijving

zaterdag 14 9u30
Lady en de Vagebond
Kids filmochtend gratis

donderdag 26 20u00
De Krim als twistappel
Interview gratis mits inschrijving

vrijdag 27 17u00 (start Bingo 19u30)
Barmonie Bingo
Barmonie = gratis, Bingo = €2 per kaart

maart 2026

zondag 1 9u30
Artois Jazz Trio
Ontbijtconcert €12,50 pp mits inschrijving

woensdag 4 20u00
Cannonball Adderley Tribute Jazz Quintet
Jazzconcert gratis mits inschrijving

Het Koetshuis - Harmoniestraat 27

Bij gratis concerten, theater en voordrachten wordt een vrije financiële bijdrage geapprecieerd. We komen rond met "de hoed".
inschrijven: harmoniewijk@gmail.com
harmoniewijk.be • www.facebook.com/Harmoniewijk

vrijdag 27 17u00 (kaas en wijn 18u00)
Le Barmonie Kaas- & wijnavond
Barmonie = gratis, Kaas & wijn = €25 pp mits inschrijving

april 2026

zondag 5 9u30
Guy Vaerendonck Jazz Trio
Ontbijtconcert €12,50 pp mits inschrijving

woensdag 8 20u00
Seba Colson Quintet
Jazzconcert gratis mits inschrijving

donderdag 23 20u00
Het verhaal van de Europese Unie
Voordracht door Henderik Vos gratis mits inschrijving

vrijdag 24 17u00 (quiz 19u30)
Barmonie Quiz
Barmonie = gratis, Quiz = €10 per ploeg mits inschrijving

mei 2026

zondag 3 9u30
**Ben Van Bortel Manouche Jazz
Quartet**
Ontbijtconcert €12,50 pp mits inschrijving

woensdag 6 20u00
BFF Trio
Jazzconcert gratis mits inschrijving

vrijdag 29 17u00
Barmonie Buurtfeest
gratis

zaterdag 30 9u30
Toy Story
Kids filmochtend gratis

zaterdag 30 13u00
Opendeurdag FRAME
Verbinden door kunst gratis dankzij de Burgerbegroting

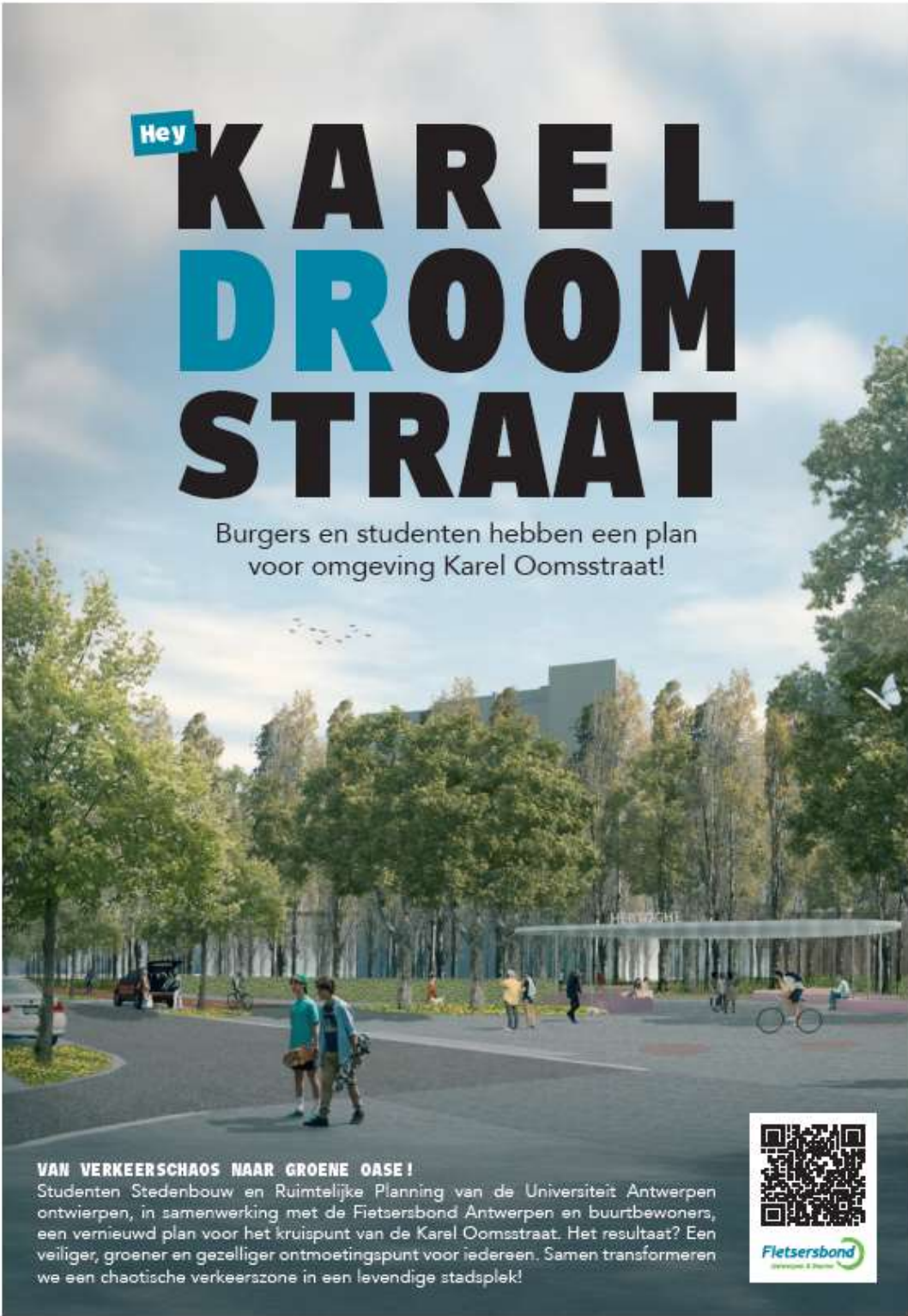
juni 2026

woensdag 3 20u00
Piet's Special Jazzconcert
Jazzconcert gratis mits inschrijving

zondag 7 9u30
Kamer Jazz Trio
Ontbijtconcert €12,50 pp mits inschrijving

vrijdag 26 17u00
Barmonie
Buurtcafé gratis

Hey **KAREL DROOM STRAAT**

Burgers en studenten hebben een plan voor omgeving Karel Oomsstraat!

VAN VERKEERSCHAOS NAAR GROENE OASE!
Studenten Stedenbouw en Ruimtelijke Planning van de Universiteit Antwerpen ontwierpen, in samenwerking met de Fietzersbond Antwerpen en buurtbewoners, een vernieuwd plan voor het kruispunt van de Karel Oomsstraat. Het resultaat? Een veiliger, groener en gezelliger ontmoetingspunt voor iedereen. Samen transformeren we een chaotische verkeerszone in een levendige stadsplek!

Fietzersbond
Antwerpen & omgeving

Meer info over de buurtkring en zijn activiteiten?
Of heeft u ook wat te delen met de buurt?

BuurtkringHertoghe@gmail.com

Buurtcoach Inge Melis

0485 23 05 31

*Buurtkring Hertoghe
is een initiatief
van Nottebohm WZC*